

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเพศหญิงเกี่ยวกับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการปูพื้นฐานและเป็นแนวทางในการวิจัยโดยมีเนื้อหาสาระดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
- 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว
- 1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลำดับขั้นความต้องการ
- 1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก
- 1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 1.6 คุณภาพชีวิตของคนในศตวรรษใหม่
- 1.7 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.8 แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการเพื่อนโยบายสาธารณะ
- 1.9 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
- 1.10 โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
- 1.11 ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอเมืองพิจิตรกับบริบทการเลี้ยงดูเด็ก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแม่และเด็ก ตั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องของความคิดเห็นไว้ดังนี้

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

กริชชาญ สังเวียนวงศ์ (2557 : 7) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลไม่มีผลผูกพันไม่ว่าผิดหรือถูก เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พ่อใจหรือไม่พอใจ ซึ่งบุคคลจะแสดงออกด้วยคำพูด การเขียน หรือพฤติกรรมและความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้นย่อມแตกต่างกัน

พรทิพย์ ตระกบุตร (2553 : 8) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือด้วยการพูด การเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมซึ่งการแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือการปฏิเสธจากคนอื่นๆได้

นิกร จุมปา (2553 : 8) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นที่จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ทัศนคติ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งมีผลมาจากการคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่นพื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน การติดต่อระหว่างบุคคล การได้รับข้อมูลข่าวสาร สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และการแสดงออกของความคิดเห็นอาจเป็นไปได้ในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

โคล (Kole, 1964 อ้างถึงใน อรุณ กอเต็ม, 2551 : 8) ได้ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นไว้ใน Dictionary of the Social Sciences ไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดเห็น คือ การพิจารณาตัดสินความเชื่อจากบุคคลอื่นในบางประเด็น ความคิดเห็นอาจแสดงออกทางค่านิยม หรือชนิดของเหตุผล หรือหลักฐานที่มีอยู่ซึ่งความสำคัญของความเห็นอาจจะมีมากหรือน้อยแตกต่างแล้วแต่บุคคล

2. ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกอย่างแคบและตรงจุด ทำให้ทราบถึงความในใจของบุคคลมากกว่าทัศนคติ ดังนั้น เมื่อความเห็นมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเปลี่ยนแปลงภายนอกและมีความจำกัด จะมีรากฐานมาจากระบบทัศนคติของแต่ละบุคคล

3. ถ้าความคิดเห็นเป็นสิ่งมีชีวิตมันสามารถวัดได้ และมีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดขึ้นมา ซึ่งโดยปกติจะมีการเก็บรวบรวมความคิดเห็น ทัศนคติ เทคนิคการวางแผน และการสร้างแบบสอบถามสามารถนำมาใช้ในการวิจัยด้านความคิดเห็น เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2550 : 79) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกริยาเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ภายนอก

กอบชัย ทวีสุขเสถียร (2549 : 12) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชือถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ บุคคลจะแสดงออกได้ง่ายโดยการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น ด้านความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นๆ ก็ได้ ความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องคล้ายกัน หรือเหมือนกันเสมอไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับอิทธิพลต่อการแสดงออกในเรื่องนั้นๆ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นเพื่อสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าว舞ของบุคคล และจะมีผลต่อการศึกษาทัศนคติหรือความคิดเห็นของบุคคลนั้นๆ ได้ ส่วนปัจจัยด้านสรีระ เช่น อายุ ความเจ็บป่วยและผลที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด จะมีผลต่อความคิดเห็นและทัศนคติของบุคคล

2. ประสบการณ์ของบุคคลโดยตรง คือบุคคลได้รับความรู้สึกและความคิดต่างๆ จากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือได้พบเห็นสิ่งต่างๆ โดยตนเองทำให้เกิดทัศนคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนได้รับ

3. อิทธิพลจากครอบครัว เป็นปัจจัยที่บุคคลเมื่อเป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูอบรมของพ่อแม่และครอบครัว

4. ทัศนคติและความคิดเห็นต่อกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ความคิดเห็นและทัศนคติต่างๆ จะได้รับการถ่ายทอดและมีแรงกดดันจากกลุ่ม

5. สื่อมวลชน คือ สิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเมืองไทยในชีวิตประจำวันของคนเรา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล

สรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและข้อสันนิษฐานนั้นออกมายield="block">

ให้ผู้ฟัง ผู้อ่านได้รับรู้เมื่อกล่าวถึงความคิดเห็น จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงด้วย เพราะข้อเท็จจริงคือข้อมูลที่แสดงรายละเอียดถึงปรากฏการณ์และเรื่องราวต่างๆ ตามที่บุคคลนั้นได้สัมผัสรับ ความคิดเห็นจึงเป็นสิ่งที่สามารถพบทึบได้โดยในสังคมซึ่งความคิดเห็นนั้นอาจได้รับการยอมรับหรือได้รับการปฏิเสธก็ได้

1.1.2 ความสำคัญของความคิดเห็น

เบสท์ (Best, 1977 อ้างถึงใน สมบัติ แก้วบุญดดา, 2548 : 8) กล่าวว่า ใน การศึกษาถึงความคิดเห็นต่าง ๆ ส่วนมากจะใช้วิธีแบบวิจัยตลาด ได้แก่ การซักถาม สอบถาม บันทึกไว้ และรวมรวมไว้เป็นข้อมูล Best ได้เสนอแนะว่า “วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของค่าตอบแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่า ความคิดเห็นจะอยู่ในลักษณะเช่นใด และจะได้สามารถทำความข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้ หรือในการวางแผนนโยบายได้ ถ้าความคิดเห็นที่วัดออกมายังไงทำให้ผู้บริหารเห็นสมควรหรือไม่ใน อันที่จะดำเนินนโยบายหรือล้มเลิกไป”

เฟลด์แมน (Feldman, 1971 อ้างถึงใน เดชา ทรัพย์สิน 2548 : 8) กล่าวว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่ละคนจะแสดงความเชื่อ และความรู้สึกได้ อย่างไรก็ตามโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็น จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดการทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงานด้วย

1.1.3 ประเภทของความคิดเห็น

ประเภทของความคิดเห็นนั้นมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

พรพิพย์ บรรกบุตร (2554 : 12) ได้จำแนกความคิดเห็นเป็น 2 ประการ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด เชิงลบสุด (Extreme Opinion) เป็นความคิดที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลง ทิศทางลบ ได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรงและเปลี่ยนแปลงยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Contents) การมีความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

อาจกล่าวได้ว่าความคิดเห็นเชิงบวกสุดและเชิงลบสุด คิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ส่วนความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้ความเข้าใจที่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจในทางที่ดีและทางที่ไม่ดี

1.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

นอกจากสามารถจำแนกประเภทของความคิดเห็นได้แล้ว ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นไว้ดังนี้

กาญจน์ ปัตพี (2551 : 33) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นว่าเกิดจาก มูลเหตุ 2 ประการคือ

1. ประสบการณ์ (Experience) ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคลหรือหมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็น คุ้นเคย ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรง (Direct

experience) และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปภาพหรือจากการอ่านหนังสือ โดยไม่พบเห็นจากของจริงซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินค่านิยม (Value System and Judgment)
เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน แต่ละคนจึงมีความคิดเห็นต่างๆ กับสิ่งที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน

โสภา พิสมัย (2557 : 14-15) “ได้สรุปปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลไว้วัดนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย คือ เพศ อวัยวะ ความครอบคลุม สมบูรณ์ อวัยวะต่างๆ และคุณภาพของสมอง

1.2 ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ในด้านต่างๆ มากขึ้น และคนที่มีความรู้มากก็มีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล

1.3 ความเชื่อ ค่านิยมและเจตคติของบุคคลต่อเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเกิดจาก การเรียนรู้จากบุคคลในสังคมหรือการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

1.4 ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้มีความเข้าใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่องานซึ่งส่งผลต่อความคิดเห็น

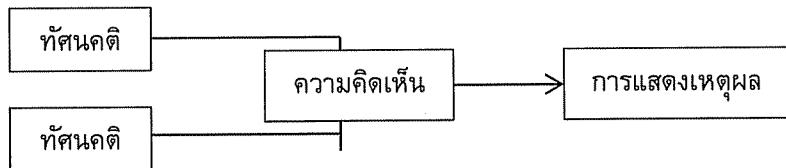
2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของบุคคล เป็นการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของแต่ละบุคคล

2.2 กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล เพราะ เมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใด ก็จะยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเกิดความคิดเห็นไปตามกลุ่มหรือสังคมที่มีอยู่

2.3 ข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆ ที่บุคคลแต่ละคนได้รับ ทั้งนี้ เพราะข้อเท็จจริง ที่แต่ละบุคคลได้รับแตกต่างกัน ก็จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ทัศนีย์ ธงเทศ และ สุรินทร์ แผ่นกิวิน (2548 : 99) ได้อธิบายว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งวิจารณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ ความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (Fact) ทัศนคติ (Attitude) ของบุคคล ในขณะที่ทัศนคติจะเป็นการแสดงความรู้สึกที่นำไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งสามารถสรุป ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ตามภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 ที่มาของ การเกิดความคิดเห็น
ที่มา : สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ, 2548 : 23

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นคือการแปลข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ได้เห็นมา แต่ลักษณะการแปลข้อเท็จจริงนั้นย่อมเป็นไปตามทัศนคติของบุคคล และเมื่อคนอื่นถูกถามว่าทำไม่ จึงมีความคิดเห็นอย่างนั้น เขาจะพยายามให้เหตุผลไปตามที่เขาคิด

จากล่าสุดว่า ความคิดเห็นของบุคคล และกลุ่ม มีความแตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัย ส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ ความคิดเห็น การแสดงออก การปฏิบัติของบุคคลและกลุ่มแตกต่างกัน

1.1.5 วิธีวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้โดยมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธี วัดความคิดเห็นไว้ดังนี้

นิกร จุ่มปา (2553 : 9) ได้กล่าวว่า การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไปต้องมี ส่วนประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งจะนำมาเป็นระดับสูง – ต่ำ – มาก – น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบคำถามเลือกตอบแบบสอบถาม

วิสิทธิ์ กันยะ (2554 : 27) กล่าวได้ว่า วิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะบอกถึงความคิดเห็น ก็คือ การแสดงออกให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใดและจะทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นอย่างไร

สุภาพร ก้านเหลือง (2554 : 12) กล่าวถึงการสร้างมาตรฐานการวัดทัศนคติ หรือ ความคิดเห็นว่า มีอยู่ด้วยกันหลายวิธีโดยวิธีที่แพร่หลายมีอยู่ 4 วิธีคือ

1. วิธีของเรอร์สโตรน เป็นวิธีการสร้างมาตรฐานการวัดทัศนคติ ไปในทางเดียวกันและสมื่อนว่าเป็น Scale ที่มีช่วงห่างกัน ตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและสมื่อนว่าเป็น Scale ที่มีช่วงห่างกัน

2. วิธีกัดต์แมน เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับข้อความทัศนคติสูงต่อบนแบบเปรียบเทียบได้ จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมข้อแสดงความคิดเห็น

3. วิธีจำแนก S-D Scale เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่ คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้าม เช่น ดี เลว ขยัน ชี้เกี้ยง เป็นต้น

4. วิธีแบบเครื่อง เป็นวิธีสร้างมาตรฐานการวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธี สร้างมาตรฐานที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในแต่ละระดับได้

สรุปได้ว่า วิธีวัดความคิดเห็นส่วนมากจะเลือกการวัดระดับความคิดเห็นโดยใช้ วิธีตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการวัดระดับ ความคิดเห็นว่าต้องการวัดระดับความคิดเห็นในระดับใด

เมื่อผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็น จึงสรุปได้ว่าหลักการ แนวคิดและวิธีการวัดความคิดเห็น มีความสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาความคิดเห็นของ ประชาชนเกี่ยวกับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของแม่และเด็ก ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันของบุคคล ซึ่งรวมถึง ปัจจัยที่มาจากการครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของครอบครัว เพื่อนำมาสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่ดีนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากฐานะที่ดีในการอบรมเลี้ยง ดูของหน่วยทางสังคมที่เลือกที่สุดนั่นคือสถาบันครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมาย ของคำว่าครอบครัวที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเอาไว้ดังนี้

1.2.1 ความหมายของครอบครัว

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2549 : 79) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับครอบครัวว่าครอบครัวเป็น สถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างเพศด้วยกัน 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์ ทางเพศซึ่งกันและกัน อาจมีบุตรด้วยกันโดยการสืบสายเลือดหรือมีบุตรบุญธรรมโดยกฎหมาย ของสังคมก็ได้และมีความผูกพันกัน ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในการ อบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีระเบียบวินัย นั้นคือตั้งอยู่ในแบบแผนของชนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

ยุทธพงศ์ จันทร์วินทร์ (2550 : 48) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับครอบครัวว่า การที่ คนด้วยกันมารอยู่ด้วยกัน มีความสัมพันธ์กัน โดยการแต่งงานหรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ กันโดยทางสายโลหิต ซึ่งอยู่ภายใต้ครอบครัวเรือนเดียวกัน

ยุ่ลวรรณ ตันเนียรัตน์ (2550 : 104) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับครอบครัวว่า กลุ่ม หรือญาติซึ่งทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กและเตรียมสิ่งต่างๆ ตามความต้องการของมนุษย์สังคมจะยังคง อยู่ต่อไปได้ก่อต่อเมื่อมีการสืบพันธุ์ด้วยรักเลี้ยงดูเด็กเวลาเจ็บป่วย และหน้าที่อื่นๆ อีกมาก อย่างไรก็ตามพบว่าแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันในเรื่องของหน้าที่ของครอบครัวน้อยกว่า รูปแบบของครอบครัว

ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน (2553 : 84) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับครอบครัวว่า ครอบครัว เป็นหน่วยสังคมที่เลือกที่สุด สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด อาจโดยทาง

สายเลือดไก่แก่บิดา มารดา บุตร เป็นต้น หรืออาจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กัน ทางสายเลือดหรือทางกฎหมายแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความรักซึ้งกันและกัน สนใจทุกช่องกันและกัน มีความปรารถนาดีร่วมกัน

สนอง ป้าโจปการี (2553 : 217) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับครอบครัวว่า บิดามารดา สามี ภรรยา และบุตรที่อยู่ภายใต้ครอบเรือนอาณาบริเวณกฎหมายและวัฒนธรรมเดียวกัน

จากความหมายทั้งหมดสรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม ประกอบด้วย กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือโดยการแต่งงาน มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความคงทนที่สุด เป็นสถาบันที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่จะสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม ในรูปของเด็ก เกิดใหม่และอบรมให้เด็กเหล่านั้นเข้ากับสังคม ได้อย่างส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กต่อไปในอนาคต

1.2.2 ประเภทของครอบครัว

ประเภทของครอบครัวสามารถจำแนกได้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆดังนี้

สนอง ป้าโจปการี (2553 : 217 - 218) สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกสองชั่ว อายุและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุดคือ สามีภรรยา บุตร ส่วนคนอื่น เช่น บุญ娣 ตา ยาย หลาน คนอาศัย คนรับใช้ไม่จัดอยู่ในครอบครัวเดี่ยว

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) ได้แก่ ครอบครัวที่มีครอบครัวเดี่ยวหลายๆครอบครัวอยู่ร่วมกัน หรือมีสมาชิกตั้งแต่สามชั่ว อายุคนขึ้นไป คือ สามีภรรยา บุตร บุญ娣 ตา ยายลุงป้า น้าอ่า ญาติพี่น้องอื่นๆ อาศัยอยู่บ้านเดียวกัน หรือเขตบริเวณบ้านใกล้เคียงกัน สมาชิกผู้อ้วนูโสที่สุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวดูแลทุกช่องทางการเศรษฐกิจการศึกษาฯลฯ ของสมาชิกในครอบครัว แต่สมาชิกในครอบครัวขยายจะขาดความอิสระ

3. ครอบครัวรวม (Compound Family หรือ Polygamous Family) เป็นครอบครัวที่เกิดจากผู้ชายหนึ่งคน สมรรภูมกับผู้หญิงหลายคนในเวลาเดียวกัน กล่าวคือเข้าสมรสกับภรรยาคนที่ 1 จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บุตรเกิดเป็นครอบครัวเดี่ยว ต่อมาเมื่อเข้าสมรสกับภรรยาคนที่ 2 ทำให้เกิดครอบครัวรวมขึ้น ครอบครัวรวมในบางสังคม สมาชิกแต่ละครอบครัวเดี่ยวดังกล่าวจะอยู่รวมกัน ภายใต้หลังค้าบ้านเดียวกัน แต่บางสังคมก็จะแยกกันอยู่กับบ้าน แต่ผู้ชายคนเดียวกัน เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นศูนย์กลางของครอบครัว เช่น กลุ่มสังคมมุสลิม (Muslim Society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรม อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้ 4 คน แต่จะต้องเลี้ยงดูและให้ความรักความยุติธรรมเสมอหน้ากัน และมีการร่วมมือทางเศรษฐกิจและอื่นๆ โดยมีผู้ชายคนเดียวเป็นหัวหน้าครอบครัว

1.2.3 หน้าที่สำคัญของครอบครัว

ยุบลวรรณ ตันเรียมรัตน์ (2550 : 108 - 110) กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวไว้ดังนี้

1. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ (Reproduction) เพื่อให้สังคมสามารถดำเนินอยู่ได้ การมีสมาชิกใหม่ต้องมีให้สมดุลกับทรัพยากรภายในประเทศ
2. บำบัดความต้องการทางเพศ (Sexual Gratification) ซึ่งออกแบบในรูปของ การสมรสเป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง เช่น ข่มขืน การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรสคือ วิธีการหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้อยู่ในขอบเขต
3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโต (Maintenance of Immature Children) ครอบครัวจึงมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบใหญ่ การเลี้ยงดูจากที่อื่นแม้ทำได้ ก็ไม่ดีเท่ากับครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม
4. ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม (Socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันเตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อม ช่วยอบรมเด็กให้รู้จักรากฐานหมายคุณค่าแบบของความประพฤติ ฯลฯ สอนให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม
5. กำหนดสถานภาพ (Social Placement) เราได้ขอสกุลมาจากครอบครัว ซึ่งส่วนมากก็เปลี่ยนได้ในเวลาต่อมา สถานภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น เป็นลูกคนรวย เป็นลูกพ่อค้า เป็นลูกชาวนา สถานภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่
6. ให้ความรักความอบอุ่น (Affection) ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ให้หลักประกันว่าจะมีคนที่รักเราจริงและรักเราเสมอ ครอบครัวจะเป็นแหล่งให้กำลังใจและปลุกปลอนใจ เพื่อให้สมาชิกสามารถผ่านอุปสรรคไปได้ สรุปแล้วครอบครัวจึงเป็นแหล่งให้ความรัก ความคุ้มครองและความมั่นคงทางด้านจิตใจแก่สมาชิกทำให้สมาชิกมีพลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี
7. การควบคุมเพศสัมพันธ์ (Sexual Gratification) ในแต่ละสังคมก็มีกีมีบรรทัดฐานทางเพศที่แตกต่างกันไป บางสังคมมีเสรีภาพมาก บางสังคมมีเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวหันอยแต่โดยทั่วไปสังคมให้การยอมรับการมีเพศสัมพันธ์หลังการสมรส ซึ่งถือว่าถูกต้องตามวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการควบคุมเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศในสังคมมุชย์ให้เป็นระบบระเบียบเรียบร้อยไม่มีปัญหา

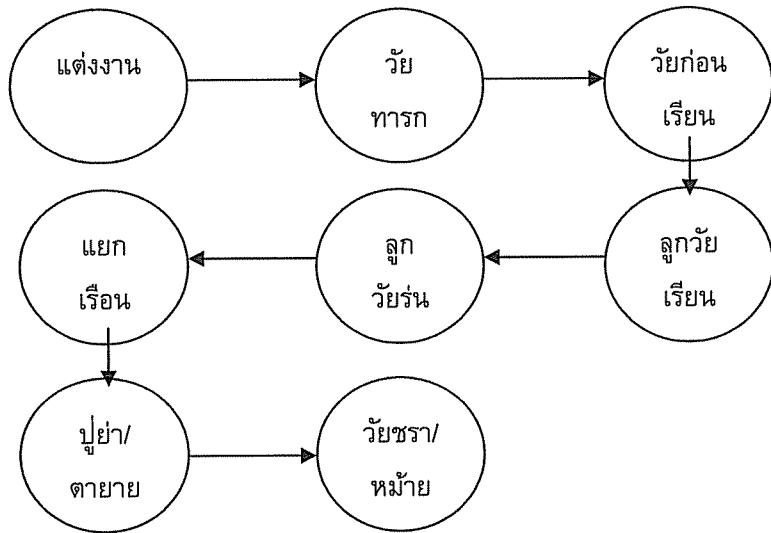
1.2.4 ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (Developmental Family Theory)

พัฒนาการของครอบครัวเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 พร้อมกับการพัฒนาศาสตร์ทางครอบครัว นับเป็นทฤษฎีครอบครัวทฤษฎีแรกที่พัฒนาขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้การศึกษาครอบครัวโดยแยกออกจาก การศึกษาจิตวิทยาและการศึกษาสังคมวิทยา เนื่องจากนักทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวมีความเห็นว่า ทฤษฎีทางจิตวิทยาไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับความต้องการที่จำเป็นต่างๆ ของปัจเจกบุคคล ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในภาพกว้าง จึงไม่สามารถวิเคราะห์ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม โดยมีนักวิชาการให้ได้ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการครอบครัวไว้ดังนี้

ดูวัล และ อิลล์ (Duvall and Hill, 1948 อ้างถึงใน พุนสุน เวชวิฐาน, 2557 : 66) ได้อธิบายว่า ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาครอบครัวมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว เช่นเดียวกันกับที่ปัจเจกบุคคลได้รับอิทธิพลจากกระบวนการพัฒนาครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจะต้องผ่านกระบวนการวัฏจักรชีวิต เช่นเดียวกับปัจเจกบุคคล โดยในแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการครอบครัวนั้น จะต้องประกอบด้วยหน้าที่การทำงานที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จในขั้นตอนนั้นๆ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครอบครัวนั้นไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาครอบครัวในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของปัจเจกบุคคล แต่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงครอบครัวหรือการศึกษาครอบครัวในสภาพผลวัต

ตามแนวคิดนักทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวได้แบ่งขั้นตอนของวัฏจักรครอบครัวชีวิต (Family Life Cycle) ออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นตอนการขยายครอบครัวให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงดูบุตรและเลี้ยงดูบุตรจนเดิบใหญ่ ส่วนขั้นตอนครอบครัวหลังตัวเป็นขั้นตอนที่บุตรได้แยกออกจากครอบครัวเดิม ดูวัลเรียกกระบวนการของครอบครัวจากขั้นตอนขยายตัวจนถึงขั้นตอนหลังตัวของครอบครัวว่า วัฏจักรชีวิตครอบครัว ทั้งนี้ดูวัลและอิลล์ได้นำเสนอรูปแบบวัฏจักรชีวิตของครอบครัว โดยระบุถึงการทำหน้าที่ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ปฏิมาตรดาและบุตรจะต้องร่วมมือกันเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จ โดยหน้าที่ต่างๆ ในครอบครัวสามารถจัดเป็นกลุ่มอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาตามวัฏจักรชีวิตครอบครัวได้ 8 ขั้นตอนตามภาพ 2 ดังนี้

ภาพ 2 แผนภูมิพัฒนาการตามวัยจักรชีวิตครอบครัว 8 ขั้นตอน

ที่มา : พุนสุข เวชวิฐาน, 2557

ในเวลาต่อมา �ักทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวหลายคนได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาครอบครัวตามวัยจักรชีวิตครอบครัวโดยนำฐานแนวคิดของดูวัลและชิลล์มาเป็นแนวในการพัฒนาทฤษฎี ซึ่งต่อมาในทศวรรษที่ 1991 เจมส์ไวท์ (James White) ได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง “พลวัตการพัฒนาครอบครัว : มุมมองเชิงทฤษฎี (Dynamic of family development : A Theoretical Perspective)” ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการทดสอบสมมติฐานและตัวแปรสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

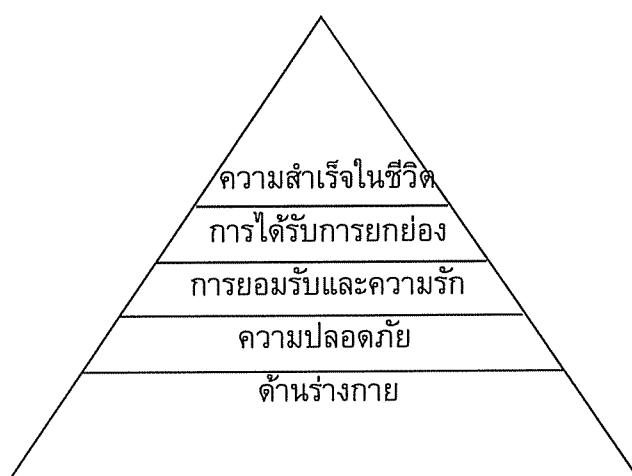
สรุปได้ว่าพัฒนาการทางครอบครัวดังเด่นช่วงแรกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งเริ่มจากช่วงของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสจนกระทั่งก่อเกิดให้ความรักที่แนบแน่น เมื่อภาระมีการตั้งครรภ์การทำหน้าที่แม่บ้านของภาระอาจทำได้ไม่เต็มที่ เมื่อคู่รักได้มีลูกคนแรกหรือมีลูกอ่อน มักทำให้เกิดความกระตือรือร้นในบทบาทการทำหน้าที่ของผู้เป็นพ่อและแม่ เพื่อต้องการที่จะตอบสนองความต้องการที่ดีให้กับเด็กภายหลังการคลอดจากครรภ์มาตราด

1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลำดับความต้องการ

ความต้องการของมนุษย์โดยธรรมชาติมีมากมายหลายอย่างจนไม่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งความต้องการที่เกิดขึ้นจากการคิดคำนึงหรือความต้องการด้านจิตใจ หรือความต้องการทางกาย เป็นความต้องการที่ขาดไม่ได้ ดังนั้นความต้องการพื้นฐานของชีวิตมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในวัยแรกเกิดเพื่อให้เกิดการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ โดยมีนักวิชาการให้อธิบายหลักการและแนวคิดอ่องมาเป็น “ทฤษฎีความต้องการ” ไว้ดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow, อ้างถึงใน สุชาติพย์ วิเชียรพัฒนา, 2554 : 18) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับความต้องการว่า มนุษย์ทุกคนจะมีความต้องการที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนของความต้องการของบุคคลก็มีหลายอย่าง ตั้งแต่ความต้องการขั้นต่ำถึงความต้องการขั้นสูง ซึ่งบุคคลจะต้องมีการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานก่อน จึงจะสามารถสนองความต้องการขั้นสูงอื่น ๆ ต่อไปได้ สามารถนำหลักความต้องการของมาสโลว์มาจัดเรียงลำดับขั้นต่ำสุดไปสู่สูงสุดเป็นขั้นด้วยกัน ดังภาพ 3

ภาพ 3 แผนภาพแสดงความต้องการขั้นต่างๆของมาสโลว์

ที่มา : สุชาติพย์ วิเชียรพัฒนา, 2554 : 18

ศิริมา ภิญโญนันตพงษ์, 2550 (อ้างถึงใน สุชาติพย์ วิเชียรพัฒนา, 2554 : 18) อธิบายแนวคิดของมาสโลว์ว่า เมื่อความต้องการในขั้น หนึ่งได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะมีความต้องการในขั้น ต่อไปความต้องการของมนุษย์จะได้รับการตอบสนองเพียงบางส่วน โดยมีบางส่วนจะไม่ได้รับการตอบสนองและการได้รับการตอบสนอง จะลดเหลือกันไปตามลำดับขั้น มาสโลว์สรุปถึงความต้องการ 5 ขั้น ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดของชีวิต
2. ความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการเพื่อให้ตัวเองปลอดภัย
3. ความต้องการด้านความรักและการเป็นเจ้าของ (Love-Belonging Needs) เป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม มีความต้องการเพื่อน

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem of Status Needs) เป็นความต้องการมีเกียรติยศ มีฐานะดีในสังคม ได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self Actualization or Self Realization Needs) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขึ้น สูงสุดของมนุษย์เป็นความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ผ่านไว้

สรุปได้ว่าทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ เป็นการแสดงลำดับขั้นความต้องการขึ้นต่ำสุดเรียงไปจนถึงขั้นสูงสุด ซึ่งความต้องการของคนต้องได้รับการตอบสนองในขั้นที่สูงขึ้นต่อไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีสิ้นสุด ๆ เมื่อมนุษย์บรรลุถึงความต้องการขั้นพื้นฐานในขั้นต้นแล้ว

1.3.2 ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Motivated Need Hierarchy Theory)

แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer อ้างถึงใน สุชาติพย์ วิเชียรวัฒนา, 2554 : 18) คิดทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่าทฤษฎีอาร์จี (ERG : Existence – Relatedness – Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของบุคคลเป็น 3 ระดับ คือ

1. ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต (Existence Needs) เป็นความรู้สึกที่ดีทางร่างกายเป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ใกล้เคียงกับความต้องการด้าน ร่างกาย และความต้องการเกี่ยวกับความปลอดภัยของมาสโลว์

2. ความต้องการด้านความสัมพันธ์(Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่มีมิตรสัมพันธ์กับคนอื่น เกี่ยวข้องกับความต้องการการเป็นเจ้าของของมาสโลว์

3. ความต้องการความก้าวหน้า(Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุดเป็นความต้องการร่วมกันที่จะได้รับความนิยมยกย่องและความต้องการที่จะรู้สึกความสามารถที่แท้จริงซึ่ง เป็นความต้องการขั้นสูงของมาสโลว์

สรุปได้ว่าความต้องการของมนุษย์มีอยู่ 3 ขั้นซึ่งแต่ละขั้นก็มีความสอดคล้องกับขั้นต่างๆ ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์

1.3.3 ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์

ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์ (Mc Clelland, 1993 อ้างถึงใน ชิดima เรืองสกุล, 2550 : 8) เป็นเรื่องส่วนประกอบของสิ่งแวดล้อมรวมกับความต้องการแต่ละบุคคล อย่างไรจึงทำให้กล้ายเป็นแรงขับพื้นฐานของมนุษย์ 3 ประการคือ

1. ความต้องการเพื่อความประสบผลสำเร็จผู้ที่มีความต้องการในด้านนี้สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีพลังงานสูงพอ พ้อใจที่จะทำงานหนักและเห็นคุณค่าของผลที่จะได้รับ

2. ความสำเร็จจากการที่ได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถต้องการมีพลัง ความสามารถเป็นความต้องการที่จะมีอำนาจหรือการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้ที่มีความต้องการด้านนี้สูงจะเป็นคนที่ชอบการแข่งขัน การเผชิญหน้าถ้าเป็นการใช้ความสามารถในทางบางจะ

ทำให้บุคคลนั้นเกิดความพยาຍາມที่จะปฏิบัติงานจนเป็นผลสำเร็จแต่ถ้าใช้ความพยาຍາມ ด้านลบ ก็จะหาวิธีปฏิบัติที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง แต่เป็นผลเสียหายต่อองค์กร

3. ความต้องการที่จะผูกพันกับผู้อื่น ผู้ที่มีความต้องการในด้านนี้สูงจะเป็นผู้ที่พยาຍາมสร้างและรักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างให้ผู้อื่นชอบ ช่วยงานสร้างสรรค์และกิจกรรมทางสังคม

สรุปได้ว่าความต้องการของคนเราแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานแล้ว ก็จะเกิดแรงกระตุ้นหรือความประณานาที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นไป ซึ่งกล่าวได้ว่าความต้องการของมนุษย์ไม่มีวันสิ้นสุด จนกว่าจะได้รับความพึงใจจากความต้องการ ที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ของบุคคลนั้นๆ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงมีความประณานาที่จะให้ลูกโดยเฉพาะเด็กในวัยแรกเกิด ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีของเด็กต่อไป

1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก

1.4.1 ความหมายของพัฒนาการ

การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กแรกเกิด ย่อมต้องควบคู่มา กับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดีให้กับเด็กด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก จึงขอเริ่มที่ความหมายของพัฒนาการเด็ก ซึ่งมีผู้ให้ความรู้ของคำว่าพัฒนาการ (Development) ไว้ดังนี้

ทิพย์ภา เชษฐ์เชาวลิต (2541) กล่าวว่าพัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน ซึ่งมีขั้นตอนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในการเจริญเติบโตของงานและถอดถอน และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนมีขั้นตอนและต่อเนื่องกัน

สินีนาฏ จิตต์ภักดี (2541) กล่าวว่าพัฒนาการเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพ การพัฒนานั้นไม่เพียงแต่เพิ่มขนาด น้ำหนักหรือรูปร่างเท่านั้น ยังรวมถึงการมีลักษณะใหม่ ความสามารถหรือทักษะใหม่ๆ เกิดขึ้นด้วย

สุชา จันทร์เอม (2544) กล่าวว่าพัฒนาการ หมายถึง ลำดับของการเปลี่ยนแปลง หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลง (process of change) ของมนุษย์ทุกส่วนที่ต่อเนื่องกันไปในระยะเวลาหนึ่งๆ ดังแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ เป็นขั้นๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่งเพื่อที่จะไปสู่อีกภาวะ ทำให้มีลักษณะและความสามารถใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามลำดับ

สารานุย์ โควัตรากุล (2544) กล่าวว่าพัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างเป็นระบบแบบแผนมีขั้นตอน มีทิศทาง ดำเนินไปตามกาลเวลา เป็นการ

เปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ โดยเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จากระยะหนึ่งสู่ระยะหนึ่ง ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องติดต่อกันไปนักตั้งแต่ แรกเกิดจะเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีวุฒิภาวะ พฤติกรรมแสดงออกของพัฒนาการและ ความสามารถด้านทักษะดำเนินไปตามสภาพแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่าพัฒนาการเด็กแต่ละด้านจะ สมบูรณ์ นอกจากกรรมพันธุ์ที่ถ่ายทอดมา ยังมีปัจจัยที่สำคัญและการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง จะช่วย สนับสนุนด้านความสามารถของพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

จากความคิดเห็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการของมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง และยังมีปัจจัยที่สำคัญคือพัฒนารูปแบบและสิ่งแวดล้อมของเด็กที่แตกต่างกันไป ดังนั้นพอแม่ผู้ปกครองจึง เป็นบุคคลสำคัญที่ควรส่งเสริมพัฒนาการที่ดีและถูกต้องสมกับเด็กแต่ละวัย

1.4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก

การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กในวัยแรกเกิด จำเป็นจะต้องส่งเสริม พัฒนาการที่ดีให้กับเด็กอย่างถูกต้องและสมกับวัยด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่ง (นรุล อินชา กอระ, 2555) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของ มนุษย์เอาไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ Erickson

Erickson ได้แบ่งการพัฒนาทางสังคมออกเป็น 8 ช่วง ช่วงที่ 1-3 จะเกิดใน เด็กอายุแรกเกิดถึง 5 ปีดังนี้

ช่วงที่ 1 ขั้นไว้ใจกับช่วงไม่ไว้ใจผู้อื่น (Trust V.S Mistrust) เกิดในช่วงแรก เกิดถึง 1 ปี อธิคัณเชื่อว่าช่วงที่ 1 นี้ เป็นปีแรกของชีวิตที่เด็กเริ่มจะเรียนรู้ที่จะไว้ใจหรือไม่ไว้ใจ สิ่งแวดล้อม ถ้ามารดาสามารถให้ความอบอุ่นเลี้ยงดูและตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างดี และสร้างความรู้สึกไว้วางใจในสิ่งแวดล้อมได้ จะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น แต่ ในทางตรงกันข้ามหากมารดาเลี้ยงดูลูกอย่างปล่อยปละละเลยทอดทิ้งให้ขาดความรัก เมื่อหัวร้อน ร้องไห้เป็นเวลานานๆ กว่าจะได้รับการตอบสนองและไม่มีคนอุ้มชูรักครั้ง การปฏิบัติต่อเด็กด้วย วิธีรุนแรง สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กกลâyเป็นคนไม่ไว้ใจคนที่อยู่รอบๆ และไม่กล้าแสดงออก

ช่วงที่ 2 ขั้นที่มีความเป็นตัวของตัวเองกับความสนใจ (Autonomy V.s Doubt) เกิดในช่วงอายุประมาณ 2-3 ปี เด็กเริ่มช่วยตัวเองได้ เช่น จับช้อนป้อนตัวเอง เดิน วิ่ง ปีนป่าย และวัยนี้เป็นช่วงที่พ่อแม่จะฝึกการขับถ่ายให้เด็ก และฝึกพฤติกรรมอีกหลายอย่าง การ ฝึกต้องเป็นไปอย่างลงมุนลงมื่น เนื่องจากเด็กยังขาดความเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกลายใจ จึง ต้องการช้อนชุดอ่อนด้วย

ช่วงที่ 3 ขั้นที่มีความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative V.S Guilt) เกิด ในช่วงอายุประมาณ 4-5 ปี เด็กจะเริ่มทำเองให้เหมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว ช่วงนี้เด็ก

จะมีจินตนาการกว้างขวางขึ้น เรียนรู้และเข้าใจสภาพความเป็นจริงมากขึ้นชอบเลียนแบบผู้ใหญ่ และเริ่มเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตน

2. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Freud

พัฒนาการในวัยเด็กนั้นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กคือครอบครัว และชีวิตของบุคคลวัยเด็กเป็นวัยสำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ เด็กจะมีพัฒนาการขึ้นได้ขั้นหนึ่ง โดยจะมีผลต่อพัฒนาการทางบุคคลิกภาพในวัยต่อมา เขายังเชื่อว่าประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมาตั้งแต่วัยเด็กจะมีผลต่อการพัฒนาบุคคลิกภาพ การจัดการตอบสนองและให้ประสิทธิภาพที่ดีต่อความต้องการทางร่างกาย จะทำให้เด็กพัฒนาไปตามขั้นตอนเป็นอย่างดีและเชื่อว่าลักษณะจิตใจของบุคคลแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

อิด (Id) เป็นสิ่งที่ดำเนินไปตามความพึงพอใจของตนเองเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงเหตุผล ความถูกต้อง ความเหมาะสมใดๆ ไม่คำนึงถึงมาตรฐานของสังคม เป็นการตอบสนองความต้องการตามสัญชาตญาณที่ถือเป็นโครงสร้างเบื้องต้นของจิตใจ

อโภ (Ego) เป็นส่วนที่สำนึก รับรู้ข้อเท็จจริงมีเหตุผล มีความเข้าใจรู้จักเลือกและควบคุมความประณานาถ่างๆ มีส่วนในการทำอิด (Id) บรรลุผล

ซูปเปอร์อโภ (Superego) เป็นการควบคุมการแสดงออกด้านคุณธรรม เพื่อให้แสดงพฤติกรรมตามค่านิยมของสังคม

ลักษณะจิตใจของบุคคลทั้ง 3 ส่วนนี้ประกอบกันเป็นโครงสร้างบุคคลิกภาพของคน ถ้าจิตลักษณะส่วนนี้ได้มีมากกว่าส่วนอื่น ก็ย่อมจะชี้บุคคลิกภาพของบุคคลนั้นๆ เช่น ถ้า ID มีอำนาจสูงบุคคลนั้นก็จะเป็นเด็กไม่รู้จักโต เอาแต่ใจตนเอง ถ้า Ego มีอำนาจสูง บุคคลนั้นจะเป็นคนมีเหตุผลเป็นนักปฏิบัติ แต่ถ้า Superego มีอำนาจสูง บุคคลนั้นจะเป็นนักอุดมคติ นักทฤษฎี และ Freud ได้แบ่งพัฒนาการของบุคคลิกภาพออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ ขั้นความสุขทางปาก (Oral Stage) อุย్ยในช่วงอายุแรกเกิดถึง 18 เดือน

1. จะมีความพึงพอใจอยู่บริเวณปาก จะนั่นกิจกรรมส่วนใหญ่ของเด็กคือการดูด การกลืนและกิน ในระยะนี้บุคคลจะมี Id สูงกว่า Ego และ Superego เช่น เมื่อต้องการสิ่งใด ก็จะมีการแสดงออกทันที โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมทางสังคม ในขั้นนี้ถ้าเด็กไม่ได้รับการตอบสนองที่พอใจจะส่งผลต่อบุคคลิกภาพในอนาคตได้ คือจะมีพฤติกรรมถดถอย เช่น ชอบนินทาว่าร้าย พูดมาก กินจุบกินจิบ ใช้วาจาถ้าร้าว

2. ขั้นความสุขทางอวัยวะขับถ่าย (Anal Stage) อุย్ยในช่วงอายุ 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี เป็นวัยที่เริ่มต้องการความเป็นส่วนตัวของตัวเอง จะมีความสุขจากการขับถ่าย เด็กในวัยนี้ หากได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป เมื่อโตขึ้นจะเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น ก้าวร้าว อารมณ์รุนแรง ต่อต้านสังคม แต่ถ้าเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยไม่สนใจต่อการขับถ่าย โตขึ้นจะเป็นคนไม่มีระเบียบ ไม่รับผิดชอบและเป็นคนใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

3. ขั้นความสุขทางอวัยวะเพศ (Phallic or Oedipal Stage) อายุในช่วงอายุ 3-6 ปี จะมีความพอใจ และมีการจับต้องอวัยวะเพศ เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและชาย จะเกิดความรู้สึกที่ Freud เรียกว่า ปมปิตุมาต (Oedipus Compel and Electra Complex) คือ เด็กผู้ชายจะติดแม่เด็กผู้หญิงจะติดพ่อ ในวัยนี้ต้องการยอมรับปรากฏการณ์ทางเพศเป็นเรื่องที่สำคัญ หากพ่อแม่เข้มงวดกวดขันมากเกินไปเด็กจะมีความรู้สึกผิด โดยขึ้นจะมีปัญหาในการรักษาเพศตรงข้าม รู้สึกว่าตนไม่ดี ไม่ยีดหยุ่น

4. ขั้นพัก (Latency Stage) อายุในช่วง 6-12 ปี เด็กจะเก็บความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับทางเพศไว้ หันมาเล่นกับเพศเดียวกันมากขึ้น เป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้จะมีเหตุผลรู้ผิดชอบชั่วดี สนใจสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเป็นการเดรีมตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

5. ขั้นพอใจในการรักษาเพศตรงข้าม (Genital Stage) อายุในช่วงวัยหนุ่มสาว เริ่มสนใจเพศตรงข้าม เด็กชายจะเลียนแบบพ่อ เด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ หากระยะนี้ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

3. ทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของ Piaget

คิงเบิร์ก และอฟเพอร์ (Gingburg and Opper) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Piaget ว่า Piaget เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาแล้วได้สรุปว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นไปตามการสมมติฐานระหว่างวุฒิภาวะ (Maturation) และการสะสมการเรียนรู้ (Learning) ที่ได้จากประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่แนนอนซึ่งพัฒนาการในวัยต่อไปอาจทำนายได้จากลักษณะของวัยตอนต้นและ Piaget ได้แบ่งพัฒนาการทางปัญญาออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ (Gingburg and Opper, 1969)

1. ขั้นตอนการพัฒนาความรู้สึกทางอวัยวะเคลื่อนไหว Sensorimotor Operation Phase) อายุในช่วงอายุ 2 ปีแรก ขั้นพัฒนาการทางอวัยวะเคลื่อนไหวนี้แบ่งออกเป็นช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงอายุ 0-1 เดือน เป็นขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive Phase) เป็นการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย จะมีการดูดน้ำนม ไข่ว่าด้วย เป็นสัญชาตญาณความต้องการขึ้น แรกของทารก ช่วงอายุ 1-4 เดือน เป็นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหว มีการเคลื่อนไหวที่แบบไม่มีจุดหมาย เช่น การก้มมือ ช่วงอายุ 4-8 เดือน เป็นพัฒนาการอวัยวะอย่างมีจุดหมาย เช่น สั่นของเล่นเพื่อให้เกิดเสียง ช่วงอายุ 8-12 เดือน เป็นพัฒนาการด้านการประสานของอวัยวะ รู้จักทดลองทำสิ่งต่างๆ จะเลียนแบบพฤติกรรมของคนอยู่ใกล้ หรือเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม อายุ 12-18 เดือน เป็นพัฒนาการทางความคิดแบบลองผิดลองถูก ทดลองแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก จะเป็นพัฒนาการทางความรู้สึกทางอวัยวะเคลื่อนไหวขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการบวบกราทางความคิดที่จะนำไปสู่ความคิดริเริ่มของมนุษย์ในขั้นต่อไป

2. พัฒนาการโครงสร้างสติปัญญาจะเริ่มเมื่ออายุ 18 เดือน เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการลองผิดลองถูกเข้าสู่การจดจำ สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่หรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ได้โดยการจดจำ และเมื่ออายุ 2 ปีขึ้นไป Piaget ได้แบ่งช่วงพัฒนาการออกเป็นขั้น ได้แก่ ขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอด อยู่ในช่วงอายุ 2-4 ปี มีการใช้ภาษาเข้าใจความหมายทางสัญลักษณ์ แต่ยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางอยู่ จะเข้าสิ่งต่างๆ เท่าที่ตามองเห็น ไม่เข้าใจในสิ่งที่มีความหมายซับซ้อนขึ้น สำหรับขั้นพัฒนาการได้เกิดความคิดรวบยอด เริ่มมองเห็นความแตกต่างและความเกี่ยวพัน เริ่มเข้าใจจำนวนตัวเลข

3. ขั้นพัฒนาการเกิดความคิดรวบยอดจะอยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี วัยนี้นั้นสามารถแยกแยะมองเห็นความแตกต่าง คิดใช้เหตุผล เข้าใจกฎระเบียบ คิดย้อนกลับไปกลับมา ได้ ช่วงอายุ 11 ปีขึ้นไป เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงระดับวุฒิภาวะสูงสุด พัฒนาความเข้าใจอย่างมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ ตีความหมาย ใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของมนุษย์ทั้งสามทฤษฎีที่กล่าวมา นั้นจะเห็นได้ว่า พัฒนาการในวัยเด็กนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะส่งผลกระทบต่อวัยผู้ใหญ่ทั้งด้านบุคลิกภาพ สติปัญญาและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และได้ก่อให้เกิดความสูงสุด พัฒนาการของมนุษย์ที่สำคัญ คือการมั่นคง วุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพัฒนาการสามารถตรวจสอบได้ ดังนี้

4. การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแรกเกิด – 3 ปี

การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชน โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และองค์กร กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่าเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดจะมีประโยชน์สูงสุด ต่อพัฒนาการของเด็กก็ต่อเมื่อให้เงินช่วยเหลือจนถึงอายุ 3 ขวบเป็นอย่างน้อย จึงควรเพิ่มเงินช่วยเหลือ เพื่อให้เพียงพอและสอดคล้องกับผลการศึกษาค่าใช้จ่ายด้านอาหารของเด็กเล็กและในอนาคตควรให้เป็นโครงการสาธารณะ อีกทั้งโครงการดังกล่าวตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการที่จะจัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในวัย 0 – 3 ปี จึงถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด ของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องดูแลสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างพัฒนาการที่ดี ให้กับเด็กในด้านต่างๆ ซึ่งผู้จัดฯได้ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแรกเกิด – 3 ปี ไว้ดังนี้

เด็กวัยแรกเกิด – 3 ขวบ เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการวางแผนฐานสำคัญต่างๆ ของชีวิตในทุกด้าน เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด บิดามารดาผู้เลี้ยงดูจึงควรใช้ระยะเวลาหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยการตอบสนองความต้องการจำเป็นต่างๆ เพื่อให้การมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งเป็นการสร้างสุขภาพทางกาย

และทางใจให้สมบูรณ์ ช่วยให้การเลี้ยงดูในวัยต่อมากง่ายขึ้นและทำให้ได้รากฐานชีวิตที่มีคุณภาพโดยการส่งเสริมพัฒนาการของวัยทารก- 3 ปีมีดังนี้

1. อายุ 1 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : ท่านอนคว่ำ เด็กสามารถยกศีรษะและหันศีรษะไปข้างใดข้างหนึ่งได้

อุปกรณ์ : กรุ๊งกริ๊ง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ ผู้ปกครองเขย่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าเด็ก ระยะห่างประมาณ 30 ซม. (1 ไม้บรรทัด) เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วค่อยๆ เคลื่อนของเล่นมาทางด้านซ้าย เพื่อให้เด็กหันศีรษะมองตาม

2. ค่อยๆ เคลื่อนของเล่นกลับมาอยู่ที่เดิม

3. ทำซ้ำอีกครั้งโดยเปลี่ยนให้เคลื่อนของเล่นมาทางด้านขวา

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กมีการสะดุงหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย ผู้ปกครองเรียกชื่อหรือพูดคุยกับเด็กจากด้านข้างทั้ง ข้างซ้ายและขวาโดยพูดเสียงดังปกติ

2. หากเด็กสะดุงหรือขับตัวเมื่อผู้ปกครองพูดคุยเสียงดังปกติ ให้ผู้ปกครองยื้มและ สัมผัสตัวเด็ก

3. ถ้าเด็กไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ให้พูดเสียงดังเพิ่มขึ้น โดยจัดทำเด็ก เช่นเดียวกับข้อ 1 หากเด็กสะดุงหรือขับตัวให้ลดเสียงลงอยู่ในระดับดังปกติ พร้อมกับสัมผัสตัวเด็ก

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถจ้องหน้าได้นาน 1-2 วินาที

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย หรืออุ้มเด็กให้หน้าผู้ปกครองห่างจากเด็กประมาณ 30 ซม.(1 ไม้บรรทัด)

2. 伸展 และทำดาลักษณะต่างๆ เช่น ตาโตกระพริบตา เพื่อให้เด็กสนใจ

3. พูดคุย ยิ้มเพื่อให้เด็กมองที่ปากแทนสลับกันไป

หมายเหตุ อาจทำขณะอาบน้ำหรือแต่งตัวเด็ก หรืออุ้มเด็ก ให้เด็กหันหน้ามาทาง ผู้ปกครอง และหากหน้าตาหรือสีสันของเด็กน่าสนใจ เมื่อเด็กมองตาให้พูดคุยและยิ้มด้วย

2. อายุ 2 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : ท่านอนค่าว่าเด็กสามารถยกศิริรูปะตั้งขึ้นได้ 45 องศานาน 3 วินาที
อุปกรณ์ : กรุงกริ่ง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

- จัดเต็กลอยู่ในท่านอนคว่า ข้อศอกงอ
  - หยิบของเล่นมาเขย่าตrangหน้าเด็ก เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วก็ค่อยๆ เคลื่อนของบนเพื่อให้เด็กเงยหน้าจันศีรษะยกขึ้น นับ 1, 2
  - ค่อยๆ เคลื่อนของเล่นลงมาอยู่ตrangหน้าเด็กเหมือนเดิม
  - ทำซ้ำอีกครั้งโดยเขย่าของเล่นตrangหน้าเด็ก เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วก็ค่อยๆ เล่นขึ้นด้านบนห่างจากจุดเดิมเพื่อให้เด็กเงยหน้าจันศีรษะขึ้น แล้วนับ 1, 2, 3

ด้านการใช้กล้ามเนื้อและสติปัญญา

หัวข้อ : เจ็ตสามารถคงตามเส้นทางจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง

อาการหนึ่ง : ลูกบอลงผ้าสักหลาดสีแดง

วิชีส่งเสริมพัฒนาการ

- จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหมาย
  - ถือของเล่นสีสดใสไม่มีเสียงห่างจากหน้าเด็ก 30 ซม. (1 ไม้บรรทัด) และอยู่ในตำแหน่งเจริญกิ่งกลางของใบหน้าเด็กน้อยไปทางซ้าย
  - กระตุนให้เด็กสนใจโดยแก่วงของเล่นให้เด็กจ้องมอง แล้วค่อยๆ เคลื่อนของเล่นนั้นให้ผ่านจุดกิ่งกลางใบหน้าเด็กไปทางด้านขวาและสลับมาทางด้านซ้าย

www.mechanicsguru.com

អ៊ីនិស្សាន់របស់ខ្លួន ក្នុងការរំលែករំលែក និងការរំលែករំលែក ។

និត្តសំណងជើងម៉ោង

๑. จัดเด็กในท่านอน hairy หรืออุ้มเด็กให้หน้าผู้ปกครองห่างจากเด็กประมาณ 60 ซม.(2 เมตรทัด)
๒. สบตาและพูดคุยให้เด็กสนใจ เช่น ทำดาว ขับริมฝีปากยิ้ม หัวเราะ
หมายเหตุ สามารถถือได้ในหลายสถานการณ์ เช่น ขณะที่อุ้มลูกขณะให้นมลูก

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กทำเสียงในลำคอ(เสียง “อุ” หรือ “อือ”)อย่างชัดเจน

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงายผู้ปักครองนั่งข้างเด็ก และยื่นหน้าเข้าไปหาเด็กในระยะห่างประมาณ 60 ซม. (2 ไม้บรรทัด)
2. ผู้ปักครองสนับตาและพูดคุยกับเด็กสนใจแล้วทำเสียง อุ หรือ อือ ในลำคอให้เด็กได้ยิน หยุดพิงเพื่อร้องจังหวะให้เด็กส่งเสียงตาม
3. เมื่อเด็กออกเสียง “อุ” ได้ให้ผู้ปักครองเปลี่ยนไปฝึกเสียง “อือ” และรอให้เด็กออกเสียงตาม

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : สามารถยิ้มหรือส่งเสียงตอบได้เมื่อผู้ปักครองแตะต้องตัวและพูดคุyd้วย

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย ผู้ปักครองนั่งข้างเด็กและยื่นหน้าเข้าไปหาเด็ก
2. สนับตาเด็กและสัมผัสเบาๆ พร้อมกับพูดคุยกับเด็ก เป็นค่าพูดสั้น ๆ ช้าๆ เช่น “ว่าไงจ๊ะ.. (ชื่อลูก)..คนเก่ง” “ยิ้มซิ” “เด็กดี” .. (ชื่อลูก)..ลูกรัก” “แม่รักลูกนะ”
3. หยุดพิงเพื่อร้องจังหวะให้เด็กยิ้มหรือส่งเสียงตอบ
หมายเหตุ สามารถฝึกได้ในหลาย ๆ สถานการณ์ เช่น ขณะที่อุ้มเด็ก โดยให้หน้าเด็กอยู่รัศดับเดี่ยวกับหน้าแม่ขณะอาบน้ำหรือขณะนวดสัมผัส

3. อายุ 3-4 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถยกแขนหึ้งสองข้างขึ้นมาเล่นโดยเหยียดแขนออกห่างจากลำตัวอุปกรณ์ : กรุํงกริํง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย ผู้ปักครองนั่งข้างเด็ก
2. ผู้ปักครองยื่นหน้าเข้าไปพูดคุยกับเด็กหรือยื่นของเล่นในระยะที่เด็กจะเอื้อมมือไปถึง หรือแขวนโมบายให้เด็กเล่นในระยะที่เด็กเอื้อมมือถึง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถมองตามสิ่งของเคลื่อนที่ได้เป็นมุม 180 องศา

อุปกรณ์ : ลูกบลอลผ้าสักหลาดสีแดง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงายโดยศีรษะเด็กอยู่ในแนวกึ่งกลางลำตัว
2. ผู้ปักครองถือของเล่น ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 30 ซม. (1 ไม้บรรทัด)

3. ผู้ปกครองเขย่าหรือแกะง่วงของเล่นเพื่อกระตุ้นเด็กให้สนใจจ้องมอง จากนั้นเคลื่อนของเล่นอย่างช้าๆ เป็นแนวโถงไปทางด้านซ้าย
4. ทำซ้ำโดยเปลี่ยนเป็นเคลื่อนของเล่นจากทางด้านซ้ายไปด้านขวา
5. ถ้าเด็กยังไม่萌ของตาม ให้ผู้ปกครองช่วยประคองหน้าเด็กเพื่อให้หันหน้ามองตาม

ตาม

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถหันตามเสียงได้

อุปกรณ์ : รุ่งกริ่ง (ชนิดเสียงดัง)

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย หรืออุ้มเด็กนั่งบนตัก โดยหันหน้าออกจากการผู้ปกครอง
2. เขย่าของเล่นด้านข้างเด็ก ห่างจากเด็กประมาณ 30 - 45 ซม.(1 ไม้บรรทัดครึ่ง)
3. รอให้เด็กหันมาทางของเล่นที่มีเสียงให้ผู้ปกครองพูดคุยและยิ้มให้เด็ก
4. ถ้าเด็กไม่หันมองของเล่นให้ประคองหน้าเด็กเพื่อให้หันตามเสียง
5. ค่อยๆ เพิ่มระยะห่างจนถึง 60 ซม. (2 ไม้บรรทัด)

หมายเหตุ ขณะฝึกอย่าให้มีเสียงอื่นรบกวน

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถเปล่งเสียงเพื่อแสดงความรู้สึก

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย ผู้ปกครองนั่งข้างเด็กและยื่นหน้าเข้าไปหาเด็กในระยะห่างประมาณ 60 ซม. (2 ไม้บรรทัด)
2. ผู้ปกครองพูดคุย เล่น หัวเราะกับเด็ก หรือสัมผัสจุดต่างๆ ของร่างกายเด็ก เช่น ใช้นิ้วมือสัมผัสเบาๆ ที่ฝ่าเท้า ห้อง เอว หรือใช้จมูกสัมผัสหน้าผาก แก้ม จมูก ปากและห้องเด็กโดยการสัมผัสแต่ละครั้ง ความเมื่งระหวหนัก เบ้าเด็กต่างกันไป

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กยิ้มทักคนที่คุ้นเคย

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองยิ้มและพูดคุยกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กทุกครั้ง
2. อุ้มเด็กไปหาคนที่คุ้นเคย เช่น พ่อ ปู่ ย่าตา ยาย ผู้ปกครองยิ้มทักคนที่คุ้นเคยให้เด็กดู
3. พูดกระตุ้นให้เด็กทำตาม เช่น “ยิ้มให้คุณพ่อชิลูก” “ยิ้มให้.....ชิลูก”
4. **อายุ 5-6 เดือน**

ทักษะ : เด็กสามารถยันตัวขึ้นจากท่านอนគ่าโดยเหยียดแขนตรงทั้งสองข้างได้

อุปกรณ์ : กรุ๊งกริ๊ง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ
2. ผู้ปกครองถือของเล่นไว้ด้านหน้าเห็นอศีรีจะเด็ก
3. เรียกชื่อเด็กให้มองดูของเล่นแล้วค่อยๆเคลื่อนของเล่นขึ้น เพื่อให้เด็กสนใจก

ศีรีจะและลำดับตามจนพ้นพื้น และแขนเหยียดตรงมือยันพื้นไว้

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถเอื้อมมือหยอดและถือวัตถุไว้ขณะอยู่ในท่านอนหงาย

อุปกรณ์ : กรุ๊งกริ๊ง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านอนหงาย
2. ผู้ปกครองเขย่าของเล่นให้ห่างจากตัวเด็ก ประมาณ 20-30 ซม. (1 เม็ดบรรทัด) ที่จุดกึ่งกลางลำตัว
3. ถ้าเด็กไม่เอื้อมมือออกมากว่าของเล่นให้ใช้ของเล่นแตะเบาๆ ที่หลังมือเด็กและขยับของเล่นถอยห่างในระยะที่เด็กเอื้อมถึง
4. ถ้าเด็กยังคงไม่เอื้อมมือมาคัว ให้ผู้ปกครองช่วยเหลือด้วยการจับมือเด็กให้อีกเมื่อเด็กไม่สามารถเอื้อมมือหยอดและถือวัตถุไว้ขณะอยู่ในท่านอนหงาย
5. อาจแขวนโนบายนี้ในระยะที่เด็กเอื้อมถึงเพื่อให้เด็กสนใจคัวหยอด

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสนใจฟังคนพูดและสามารถมองไปที่ของเล่นที่ผู้ปกครองเล่นกับเด็กนาน

1 นาที

อุปกรณ์ : ตุ๊กตาผ้า

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. เด็กนั่งบนตักผู้ปกครอง
2. ผู้ปกครองอีกด้านหนึ่งตรงข้ามเด็กแล้วสบตาและพูดคุยกับเด็ก เมื่อเด็กมองสบตาแล้วนำของเล่นมาอยู่ในระดับสายตาเด็ก พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับลักษณะของเล่นที่นำมาเล่นด้วย เช่น “วันนี้แม่มีพี่ตุ๊กตามาเล่นกับหนูพี่ตุ๊กตามีผมสีน้ำตาลใส่ชุดสีเขียว”
3. เมื่อเด็กมองที่ของเล่นให้เด็กแตะหรือจับของเล่นเป็นรางวัล

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กเลียนแบบการเล่นทำเสียงได้

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองอยู่ตระหง่านเด็ก สนับสนุนและพูดคุยกับเด็ก ทำเสียง “จื๊บจื๊บ” หรือ “瓦..瓦..”ให้เด็กดู หลายๆ ครั้ง แล้วรอให้เด็กทำตาม
2. ถ้าเด็กยังทำไม่ได้ ผู้ปกครองทำปากออกเสียงจื๊บให้เด็กทำตามหรือ ผู้ปกครองจับมือเด็กมาไว้ที่ปากแล้วขยับดีปากเบาๆ กระตุนให้ออกเสียง “瓦..瓦..”

5. อายุ 7-9 เดือน

ทักษะ : เด็กสามารถเอี้ยวตัวใช้มือเล่นได้อย่างอิสระในท่านั่ง

อุปกรณ์ : ลูกบอลมีเสียง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดเด็กอยู่ในท่านั่ง วางของเล่นไว้ที่พื้นทางด้านข้างเบื้องไปด้านหลังของเด็กในระยะที่เด็กเอื้อมถึง
2. ผู้ปกครองเรียกชื่อเด็กให้สนใจของเล่นเพื่อจะได้อี้ยวตัวไปหยิบของเล่นทำอีกข้างลับกันไป
3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ เลื่อนของเล่นให้ใกล้ตัวเด็กอีกเล็กน้อย และผู้ปกครองช่วยจับแขนเด็กให้อี้ยวตัวไปหยิบของเล่นนั้น

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กจ้องมองไปที่หนังสือพร้อมกับผู้ใหญ่นาน 2-3 วินาที

อุปกรณ์ : หนังสือรูปภาพที่มีภาพสีขนาดใหญ่

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองอุ่นเด็กนั่งบนตัก เปิดหนังสืออ่านกับเด็ก พร้อมกับพูดคุย ชี้ชวนให้เด็กดูรูปภาพในหนังสือ
2. หากเด็กยังไม่มองรูปภาพในหนังสือให้ผู้ปกครองประคองหน้าเด็กให้มองที่รูปภาพในหนังสือ

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กหันตามเสียงเรียกชื่อ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองเรียกชื่อเด็กด้วยน้ำเสียงปกติบ่อยๆ ในระยะห่าง 120 ซม.(4 ไม้บรรทัด) (ควรเป็นชื่อที่ใช้เรียกเด็กเป็นประจำ)
2. ถ้าเด็กไม่หัน เมื่อเรียกชื่อแล้วให้ผู้ปกครองประคองหน้าเด็กให้หันมามองผู้ปกครองจนเด็กสามารถทำได้เอง

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถออกเสียงสระสมกับพยัญชนะต่างๆ กันได้

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

ผู้ปกครองเล่นกับเด็ก และออกเสียงใหม่ๆให้เด็กเลียนเสียงตาม เช่น مامาป้าป้า หม่าหม่า

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กเล่นจัดเรื่องได้

อุปกรณ์ : ผ้าขนาด 30 x 30 ซม. มีรูขนาดครึ่งซม. อยู่ตรงกลาง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ขณะเล่นกับเด็ก ผู้ปกครองใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าฝันเล็กๆ บังหน้าไว้
  2. ผู้ปกครองโผล่หน้าอกมาจากผ้าเช็ดหน้าด้านใดด้านหนึ่งพร้อมกับพูดว่า “จี๊เอ๊”
  3. หยุดรอจังหวะเพื่อให้เด็กหันมามองหรือยิ้มเล่นโดยต่ออบ
  4. ให้ผู้ปกครองทำข้ามโดยโผล่หน้าอกมาจากผ้าเช็ดหน้าด้านเดิมหรือสลับเป็นอีกด้านพร้อมกับพูดว่า “จี๊เอ๊”
  5. ผู้ปกครองเอาผ้าคลุมศีรษะเด็กและกระดุนให้เด็กดึงผ้าออก แล้วผู้ปกครองพูด “จี๊เอ๊”
  6. ให้ผู้ปกครองฝึกบอยๆ จนกระทิ้งเด็กสามารถร่วมเล่นจี๊เอ๊ได้
- หมายเหตุ ใน การเล่น “จี๊เอ๊” อาจทำร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การร้องเพลง การทำท่าต่างๆ การปรับมือเข้าจังหวะกับเสียงเพลง และควรเล่นด้วยกันหลายคน คน โดยเฉพาะคนในครอบครัว

6. อายุ 10-12 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถหย่อนตัวลงนั่งจากท่ายืนโดยใช้มือเกาะเครื่องเรือนช่วยพยุง

อุปกรณ์ : กรุ๊งกรุง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. จัดให้เด็กอยู่ในท่ายืนเกาะเครื่องเรือนผู้ปกครองอยู่ด้านหลังเด็กระยะห่างพอตีที่จะช่วยประคองเมื่อเด็กจะล้ม
2. หยิบของเล่นขึ้นมาเล่นในระดับสายตาของเด็กเมื่อเด็กสนใจของเล่น วางของเล่นไว้ที่พื้น
3. พูดคุย ชักชวนให้เด็กหย่อนตัวลงมาลงนั่งเล่นที่พื้นด้วยกันกับผู้ปกครอง
4. ถ้าเด็กยังทรงตัวไม่ดี ผู้ปกครองช่วยพยุงตัวเด็กให้ลงนั่งที่พื้น ลดการช่วยเหลือเด็กลงจนกระทิ้งเด็กสามารถหย่อนตัวลงนั่งที่พื้นได้ด้วยตัวเอง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถจับนิ้วมือเพื่อยืดขนมหรืออาหารที่เป็นชิ้นเล็กๆ

อุปกรณ์ : ขนมหรืออาหารขนาด 1 ซม. และงาน 1 ใบ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองแบ่งขนมหรืออาหารเป็นชิ้นเล็กๆประมาณ 1 ซม. ไว้ในงาน ผู้ปกครองหยินดูอาหารหรือขนมโดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้หยิบให้เด็กดู แล้วบอกให้เด็กทำตาม
2. ถ้าเด็กทำไม่ได้ ช่วยเหลือเด็กโดยจับรวมนิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยเข้าหากฝ่ามือเพื่อให้เด็กใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้หยิบวัตถุ
3. เล่นเกมที่เด็กต้องใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้แตะกันเป็นจังหวะ หรือเล่นร้องเพลง แมงมุมขย้มหลังคากะประกอบการทำท่าทางจีบนิ้ว

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถโน้มือหรือตอบมือตามคำสั่ง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองเล่นกับเด็กโดยใช้คำสั่งง่ายๆ เช่น โบกมือ ตอบมือ พร้อมกับทำท่าทางประกอบ
2. ถ้าเด็กไม่ทำให้บังมือทำและค่อยๆ ลดความช่วยเหลือลงโดยเปลี่ยนเป็นจับข้อมือจากนั้นเปลี่ยนเป็นแตะข้อศอกเมื่อเริ่มตอบมือเองได้แล้ว ลดการช่วยเหลือลงเป็นอ กคำสั่งอย่างเดียว

หมายเหตุ ผู้ปกครองอาจเปิดเพลงประกอบการเล่นตอบมือ หรือ อาจฝึกร่วมกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น โบกมือให้พ่อที่จะไปทำงานโบกมือให้พี่เมื่อพี่จะไปโรงเรียนหรือ ปรบมือให้เด็กทุกรรังเมื่อเด็กทำได้สำเร็จและให้เด็กปรบมือให้กับตนเองด้วยเพื่อให้เด็กเข้าใจคำสั่งได้เร็วขึ้น

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถแสดงความต้องการโดยทำท่าทาง หรือ เปล่งเสียง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

ผู้ปกครองนำของเล่นหรืออาหารที่เด็กชอบ 2-3 อย่าง วางไว้ด้านหน้าเด็ก ถ้ามเด็กว่า “หนูเออันไหน” หรือถามว่า “หนูเออไหม” รอให้เด็กแสดงความต้องการก่อน จึงจะให้ของทำทุกรรังเมื่อผู้ปกครองต้องการให้ของเล่นหรืออาหารเด็ก

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถเล่นสิงของตามประโยชน์ของสิงของ เช่น หวี ข้อน แก้วน้ำ ได้

อุปกรณ์ : หวี ข้อนเล็ก แก้วน้ำ กระจากส่องหน้า

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

ผู้ปกครองฝึกร่วมกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การหวีผม ผู้ปกครองหวีผมตนเองให้เด็กดู และผู้ปกครองจับมือเด็กหวีผมให้เด็ก

หมายเหตุ ในการฝึกอาจเปลี่ยนเป็นสถานการณ์อื่นๆ เช่น ขณะแปรปั้น ขณะป้อนอาหารเด็ก

7. อายุ 13-18 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถเดินลากของเล่นหรือสิ่งของได้

อุปกรณ์ : รถของเล่นที่มีล้อและมีเชือกผูกสำหรับลาก

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองจับมือเด็กให้ลากของเล่นเดินไปข้างหน้าด้วยกัน

2. ผู้ปกครองกระตุ้นให้เด็กเดินต่อไปโดยทำหลายๆ ครั้ง จนเด็กสามารถเดินลากของเล่นไปได้เอง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถขึ้นเขียง(เป็นเส้น)บนกระดาษได้

อุปกรณ์ : สีเทียนแห่งใหญ่กระดาษ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองใช้สีเทียนแห่งใหญ่ขึ้นเขียนเป็นเส้นๆ บนกระดาษให้เด็กดู (อาจใช้ดินสอหรือ ปากกา หรือสีเมจิกได้)

2. ให้เด็กลองทำเอง ถ้าเด็กทำไม่ได้ ช่วยจับมือเด็กเบาๆ ให้จับสีเทียนขึ้นเขียนเป็นเส้นๆ ไปบนกระดาษ จนเด็กสามารถทำได้เอง

หมายเหตุ ผู้ปกครองอาจฝึกผ่านการเล่น เช่น ให้เด็กใช้นิ้วมือขีดบนทราย

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถทำตามคำสั่ง 2-3 คำ

อุปกรณ์ : ตุ๊กตาผ้า ลูกบอล รถ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองฝึกเด็ก ขณะที่เด็กกำลังถือหรือเล่นของเล่นอยู่

2. สั่งเด็กว่า “ส่งของให้แม่” และมองหน้าเด็ก

3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ผู้ปกครองจับมือเด็กหยิบของใส่มือผู้ปกครองแล้วพูดว่า“ส่งของให้แม่” ถ้าเด็กเริ่มทำได้ให้ใช้คำสั่งเพียงอย่างเดียวและเปลี่ยนเป็นคำสั่งอื่นๆ เพิ่ม

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถตอบชื่อสิ่งของได้ถูกต้อง

อุปกรณ์ : ตุ๊กตาผ้า ลูกบอล รถ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ให้ผู้ปกครองใช้สิ่งของหรือของเล่นที่เด็กคุ้นเคยและรู้จักชื่อ เช่น ตุ๊กตา นม
2. หยิบของให้เด็กดู ตามว่า “นี่อะไร” รอให้เด็กตอบ
3. ถ้าไม่ตอบ ให้บอกเด็กและให้เด็กพูดตามแล้วถามข้ามให้เด็กตอบเอง

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถเล่นการใช้สิ่งของตามหน้าที่ได้มากขึ้นด้วยบทบาทสมมติกับสิ่งของ 2 อย่างขึ้นไป เช่น เล่นแปรงฟันตุ๊กตาหรือผึ้งตุ๊กตา

อุปกรณ์ : ตุ๊กตาผ้า หรือ ถ้วย ช้อนเล็ก แปรงฟัน

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองเล่นสมมติกับเด็ก เช่น แปรงฟันให้ตุ๊กตา เล่นป้อนอาหารให้ตุ๊กตา หรือ ผึ้งให้ตุ๊กตา
2. ถ้าเด็กยังทำไม่ได้ ผู้ปกครองจับมือให้เด็กทำตามจนเด็กเล่นได้เอง

8. อายุ 19-24 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถกระโดดได้โดยช่วยพยุง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองกระโดดจากบันไดขึ้นที่ 1 ให้เด็กดู
2. จัดให้เด็กยืนบนบันไดขึ้นที่ 1
3. จับมือหงส่องข้างของเด็กดึงขึ้น โน้มตัวเด็กมาข้างหน้าเล็กน้อย พร้อมกับบอกให้เด็กกระโดดลงมา

หมายเหตุ ในกรณีที่บ้านไม่มีบันไดให้ใช้เครื่องเรือน เช่น ม้านั่งเตี้ยๆ ที่มีฐานมั่นคง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถวางแผนรูปทรงวงกลมใส่ในช่องกระดาษรูปแบบเรขาคณิตที่มี 3

แบบได้

อุปกรณ์ : กระดาษรูปแบบเรขาคณิตที่มีรูปทรง 3 แบบ คือ รูปวงกลม สี่เหลี่ยมจัตุรัส และสามเหลี่ยม

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองนำรูปทรงวงกลม สี่เหลี่ยม และสามเหลี่ยม ออกจากช่องกระดาษรูปแบบเรขาคณิต
2. ให้เด็กเลือกใส่รูปทรงวงกลมลงในช่องวงกลมถ้าทำไม่ได้ ให้ผู้ปกครองชี้ช่องวงกลมและพูดว่า “ใส่วงกลมในช่องวงกลม”

3. หมุนกราะดานเพื่อให้ช่องวงกลมอยู่ในตำแหน่งต่างกันและสอนเช่นเดียวกับข้อ 1

และ 2

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถเลือกวัตถุตามคำสั่ง (ตัวเลือก 4 ชนิด)

อุปกรณ์ : ตุ๊กตาผ้า ลูกบอล ถ้วย รถ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. เตรียมของเล่นที่เด็กคุ้นเคย 2 ชิ้น ผู้ปกครองหั่งตรงหน้าเด็ก เรียกชื่อเด็กให้มองหน้า แล้วจึงให้ดูของเล่น พร้อมกับบอกชื่อของที่จะชี้

2. บอกให้เด็กหยินด้วยชื่อของที่จะชี้ ถ้าเด็กหยินไม่ถูกให้จับมือเด็กหยิน พร้อมกับพูดชื่อของนั้น

3. ทำข้าจนเด็กสามารถทำตามคำสั่งได้ถูกต้องและเพิ่มของเล่นที่จะชี้จนครบทั้ง 4 ชิ้น

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถเลียนคำพูดที่เป็นวลีประกอบด้วย คำ 2 คำ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

ฝึกสอนเด็กในวิธีประจำวัน เช่น

1. ถ้าเด็กพูดได้ที่จะคำผู้ปกครองควรขยายคำพูดของเด็กให้เป็น 2 คำ เช่น เด็กพูด “ไป” ผู้ปกครองพูดว่า “ไปนอน” “ไปเที่ยว”

2. อ่านหนังสือนิทานประกอบภาพให้เด็กฟังและใช้คำตามเกี่ยวกับเรื่องราวในนิทานให้เด็กตอบ

3. พยายามพูดคำ 2 คำให้เด็กฟัง เช่น แม่ไปแมวเหมียว ไม่เอา เป็นต้น

4. ร้องเพลงเด็กที่ใช้คำพูดง่ายๆ ให้เด็กฟังบ่อยๆ พร้อมทำท่าทางตามเพลง เว้นวรรคให้เด็กร้องต่อ เช่น “จับ...(ปูดำ) ขยำ...(ปูนา)

ด้านการซ่าวายเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถใช้ช้อนตักอาหารกินเองได้

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองจับมือเด็กใช้ช้อนตักอาหารแต่พอคำ และรับประทาน

2. เมื่อเด็กเริ่มทำได้ ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กตักอาหารใส่ปากด้วยตัวเอง

3. ถ้าเด็กทำหกบ้างโดยไม่ตั้งใจ ผู้ปกครองควรทำสีหน้าเนย ไม่แสดงความสนใจ

9. อายุ 25-30 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถกระโดดเท้าพื้นพื้นทั้ง 2 ข้าง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองกระโดดอยู่กับที่ ให้เด็กดู
  2. จับมือทั้งสองข้างของเด็กไว้ ย่อตัวลงพร้อมกับเด็กแล้วบอกให้เด็กกระโดด ฝึก
หลายๆ ครั้งจนเด็กมั่นใจและสนุก จึงปล่อยให้กระโดดเล่นเอง
- หมายเหตุ ผู้ปกครองอาจเปิดเพลงที่มีจังหวะสนุกสนานให้เด็กเต้นและกระโดดตาม
เสียงเพลง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถแก้ปัญหาง่ายๆโดยการใช้เครื่องมือ

อุปกรณ์ : - ห้องลวงและไข่นาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 ซม. ยาว 15 ซม. ที่
ปลายเปิด 2 ข้าง

- แท่งไม้
- ลูกบอลไหมพรอมสีแดง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการการเล่นเกม“ช่วยลูกไก่ออกจากท่อ”

1. วางท่อที่มีไหมพรอมอยู่กลางท่อ แท่งไม้ตรงหน้าเด็ก
2. พุดคุยกับเด็ก “..(ชื่อลูก)..จะเอาไหมพรอมออกมากได้ยังไงนะ”
3. หยุดรอจังหวะให้เด็กคิด
4. ผู้ปกครองยืนท่อที่มีไหมพรอมอยู่กลางท่อและแท่งไม้ให้เด็ก พร้อมพูด..(ชื่อเด็ก)..
เอ้าไหมพรอมออกมายกน้อยนะ

5. ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ผู้ปกครองจับมือเด็กทำทำขั้นตอนเด็กสามารถทำได้เอง

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถซื่อวัยวะของร่างกายได้ 7 ส่วน

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองชี้และบอกชื่อวัยวะส่วนต่างๆ ของตนเองที่ละส่วน โดยเริ่มจาก
อวัยวะที่เด็กเรียนรู้ได้ง่าย เช่น ตา จมูก ปาก หู หัว มือ นิ้วมือ แขน ขา เท้า
2. เล่นเกมอะไรเอ่ย? ทายชื่อวัยวะ โดยซึปไปที่อวัยวะต่างๆ ที่ละส่วน แล้วให้เด็ก
ตอบ

3. ทำขั้นตอนเด็กสามารถชื่อวัยวะของร่างกายได้อย่างน้อย 7 ส่วน

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถพูดตอบรับและปฏิเสธได้

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ตามคำถามเพื่อให้เด็กตอบรับหรือปฏิเสธเช่น เอา้มใหม่ เล่นรถใหม่ เล่น
เครื่องบินใหม่ไปเที่ยวใหม่ กินข้าวใหม่ กินขนมใหม่

2. กระดุนให้เด็กตอบรับหรือปฏิเสธคำชวนต่างๆข้างต้น ร่องรอยนี้ว่าเด็กตอบรับ
หรือปฏิเสธคำชวนต่างๆ จึงตอบสนองสิ่งที่เด็กต้องการ

3. ถ้าเด็กตอบไม่ได้ ให้ผู้ปกครองพูดให้เด็กฟังแล้วถามเด็กข้อ

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถล้างมือและเช็ดมือได้เอง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

เมื่อเด็กมือเปื้อนนำเด็กมาล้างมือโดยทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และบอกให้เด็กทำเองตาม
ขั้นตอนต่อไปนี้

1. เปิดก๊อกน้ำหรือตักน้ำใส่ขัน หยิบสบู่
2. เอาnardatให้เปียกทั้งมือและสบู่ ฟอกสบู่จนกว้มือแล้ววางสบู่ไว้ที่เดิม
3. ถูมือที่ฟอกสบู่แล้วให้ทั่ว
4. ล้างมือด้วยน้ำเปล่าจนสะอาด
5. ปิดก๊อกน้ำ หรือวางขันไว้ที่เดิม
6. นำผ้าเช็ดมือมาเช็ดมือให้แห้ง แล้ววางผ้าเช็ดมือไว้ที่เดิม
7. หากเด็กทำเองไม่ได้ให้ผู้ปกครองจับมือเด็กทำก่อนตามขั้นตอนจนเด็กสามารถ
ทำเองได้

10. อายุ 31-36 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

ทักษะ : เด็กสามารถเดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้เอง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองจับมือข้างหนึ่งของเด็กไว้ขณะที่มือเด็กอีกข้างเกาะรากบันได
2. ผู้ปกครองจุงเด็กขึ้นบันไดหลายๆ ครั้ง ขณะที่จุงขึ้นให้พูดคุยเพื่อให้กำลังใจเด็ก
ไปด้วย
3. เมื่อเด็กก้าวขึ้นบันไดได้ดีขึ้น ให้ผู้ปกครองลดการช่วยเหลือโดยเปลี่ยนไป
ประคองเด็กจากด้านหลัง และเดินตามหลังเด็กขึ้นไป จนเด็กสามารถเดินขึ้นได้เอง

ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา

ทักษะ : เด็กสามารถเลียนแบบลากเส้นเป็นวงต่อเนื่องกัน

อุปกรณ์ : สีเทียน กระดาษสำหรับวาดรูปขนาด A5

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ

1. ผู้ปกครองนำสีเทียน มาลากเส้นเป็นวงต่อเนื่องกันให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง
2. ให้เด็กหยิบสีเทียนและพูดว่า “(ชื่อเด็ก) หยิบสี และลากเส้นแบบนี้ดูซิ”
3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ผู้ปกครองช่วยจับมือเด็กลากเส้นเป็นวงต่อเนื่อง

4. เมื่อเด็กเริ่มทำเองได้ปล่อยให้เด็กทำเองโดยใช้สีที่แตกต่างกันเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก

ด้านการเข้าใจภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถนำวัสดุ 2 ชนิด ในห้องมาให้ได้ตามคำสั่ง

อุปกรณ์ : ลูกบอล ตุ๊กตาผ้า หรือ ถ้วยกระจาด แปรงสีฟัน

วิธีส่งเสริมพัฒนาการผู้ปักครองเล่นเกมซ่อนหา กับเด็ก

1. ผู้ปักครองวางแผนของเล่น 6 ชิ้นตรงหน้าเด็ก

2. ชี้ของเล่น บอกชื่อของเล่นให้เด็กรู้จักทีละชิ้น

3. บอกเด็กว่าวันนี้เราจะมาเล่นเกมซ่อนหา กัน แล้วให้เด็กหลบตาหรือใช้มือบังตาไว้

4. ผู้ปักครองเอาของเล่นไปวางไว้ที่จุดต่างๆ ภายในห้อง

5. ให้เด็กไปหาและหยิบของเล่นมาให้ทีละ 2 ชิ้นโดยใช้คำสั่ง “...(ชื่อเด็ก)...หยิบ และ.....มาให้แม่”

6. ถ้าเด็กหยิบไม่ถูกให้ชี้บอกหรืออุบมือเด็กพากไปหยิบของ

7. ทำข้อจนเด็กสามารถหยิบของได้ถูกต้อง

หมายเหตุ สอดแทรกการฝึกในชีวิตประจำวันโดยเปลี่ยนใช้วัสดุสิ่งของที่มีภายในบ้าน เช่นให้เด็กช่วยหยิบของในขณะที่กำกับข้าว ขณะแต่งตัว และขณะอาบน้ำ

ด้านการใช้ภาษา

ทักษะ : เด็กสามารถพูด 3 คำ ติดต่อกันได้อย่าง流uid 4 ความหมาย

วิธีส่งเสริมพัฒนาการ ฝึกสอนเด็กในชีวิตประจำวัน เช่น

1. ถ้าเด็กพูดได้ทีละคำหรือสองคำผู้ปักครองควรขยายคำพูดของเด็กให้เป็น 3 คำ เช่น เด็กพูด “ไป” ผู้ปักครองพูดว่า “ไปหาแม่” “ไปกินข้าว”

2. อ่านหนังสือนิทานประกอบภาพให้เด็กฟังและใช้คำตามเกี่ยวกับเรื่องราวในนิทานให้เด็กตอบ

3. พยายามพูดคำ 3 คำให้เด็กฟัง เช่น แม่ไปเที่ยวไม่เอานม

4. ร้องเพลงเด็กที่ใช้คำพูดง่ายๆ ให้เด็กฟังบ่อยๆ พร้อมทำท่าทางตามเพลง เว้นวรรคให้เด็กร้องต่อ เช่น “ข้าง ข้าง ข้าง น้องเคยเห็น ... (ข้างหรือเปล่า)”

ด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม

ทักษะ : เด็กสามารถใส่กางเกงได้เอง

วิธีส่งเสริมพัฒนาการเริ่มฝึกเด็กโดยใช้กางเกงขาสั้นเอวยืดมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ปักครองสอนให้เด็กรู้จักด้านนอกหรือด้านใน ด้านหน้าหรือด้านหลังของ กางเกง

2. จัดให้เด็กนั่ง ผู้ปกครองจับมือเด็กทั้ง 2 ข้างจับที่ข้อมือทางขวา และดึงข้อมือทางขวาออกให้กว้าง สอดขา เข้าไปในทางขวา ที่จะข้างจานชายทางขวาพื้นข้อเท้า

3. ให้เด็กยืนขึ้น ผู้ปกครองจับมือเด็กดึงข้อมือทางขวาให้ถึงระดับเอว

4. ถ้าเด็กเริ่มทำได้ให้ลดการช่วยเหลือลงที่จะขันตอนและปล่อยให้เด็กทำเอง

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด - 3 ปี สามารถช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สมวัย และสามารถช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้ปกครองซึ่งก็อว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็ก โดยทั่วไปการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครองสามารถใช้ของเล่นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือสอดแทรกตามกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้โดยใช้สิ่งของที่มีอยู่ในบ้านมาประยุกต์ใช้ในการเล่นกับเด็กเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกสนุกสนานและอยากร่วมทำกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กควรจะทำตอนที่เด็กมีสภาวะทางร่างกายมีความพร้อมและมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กต่อไป

1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

1.5.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กแรกเกิดเป็นก้าวแรกที่สำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จะต้องทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ให้ความรักความอบอุ่นเพื่อที่เด็กมีพัฒนาการที่สมวัยอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็ก ซึ่งก็อเป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความเจริญดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

สัมพันธ์ รอดพึงครุฑ (2550 : 6) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่สามารถอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุขและทำให้คนอื่นเป็นสุขด้วย

กิรติกา ต่อพันธ์ (2553 : 16) "ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคล สามารถมีชีวิตได้อย่างมีความสุข ปรับตัวให้สมดุลกับสังคมและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว พึงพาตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ รวมทั้งมีสุขภาพที่ดีทาง ด้านร่างกาย จิตใจ รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยได้รับการยอมรับจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิก"

ทะนงศักดิ์ พวงน้อย (2551 : 11) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ใน ระดับที่เหมาะสมในช่วงเวลาหนึ่งๆ ในสังคมหนึ่งๆ โดยมีพื้นฐานมาจากความต้องการทั้งทางด้าน ร่างกาย และจิตใจ การมีสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งสังคม การเมือง และวัฒนธรรม

อรรถพงษ์ อินทพงษ์ (2551 : 10-11) อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต คือ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ มีความรู้สึกพึงพอใจในตนเอง

สามารถประกอบ กิจวัตรประจำวันในแต่ละวันได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข ยังสามารถให้การช่วยเหลือบุคคลอื่น และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนของตนเองได้

ปราณี ประไพวรรณ์ (2551 : 17) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทั้งด้านวัตถุและปัจจัยทางด้านจิตใจซึ่งอยู่กับสภาพพื้นฐาน ทางสังคมแต่ละ บุคคล ดังนั้นความหมายของคุณภาพชีวิต หมายถึง ภาวะที่เป็นคุณแก่ชีวิตที่ เกิดจากความพอดี ระหว่างความต้องการด้านจิตใจและด้านวัตถุจากการที่มีปัจจัยพื้นฐานในการ ดำรงชีวิตที่เพียงพอ สามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้และมีความพึงพอใจในความเป็นอยู่เป็น ชีวิตที่มีความสุขทั้ง ร่างกาย จิตใจ และสังคมตามอัตภาพ

สุรชัย ปิดทองคำ (2552 : 18-19) ได้ให้อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพ ความพร้อมของบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และด้านอื่นๆ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย รายได้จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น เป็นการดำรงชีวิตในระดับที่ เหมาะสมของมนุษย์ตาม สภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม โดยสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม อย่างพึงพอใจ และมีความสุข

สุวัชร หัวน้ำทา (2551 : 19) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต คือ สถานะ ความเป็นอยู่ในทางที่ดี ความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ และการได้รับการตอบสนองทั้ง ทางด้านร่างกายและ จิตใจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมและ สภาพแวดล้อมที่ดี มีการพักผ่อนหย่อนใจ มีความพร้อมและสามารถที่จะดำรงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งรอบตัว ค่านิยมทางสังคม และวัฒนธรรม สามารถแก้ปัญหา เฉพาะหน้าและปัญหาที่ слับซับซ้อนได้ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี หรือกินดี อยู่ดี มีสุขในสังคมได้

วรารณ์ ช่วยประคง (2551 : 9) ได้อธิบายความหมายคำว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญและ ความพึงพอใจต่อ องค์ประกอบต่างๆ ตามสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เป็นอยู่ หรือการ รับรู้และตัดสินใจของ มนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ในแต่ละบุคคลทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อทำให้ตนเองมีการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของ แต่ละบุคคลซึ่งอาจขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งรายได้ที่พ่อเพียงกับ ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของบุคคลนั้น

1.5.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การที่บุคคลจะมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้นอาจจะ ขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบที่แตกต่างกัน แต่ละองค์ประกอบอาจจะมีความสำคัญมากน้อยแตกต่าง กันตาม ทัศนคติหรือการรับรู้ของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสังคม จึงทำให้ความหมายของคุณภาพ

ชีวิตมี แนวคิดที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่มีนักวิชาการได้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่มีรายละเอียดแตกต่างกันดังนี้

เพาเวอร์, บูลลิงเกอร์ และกลุ่มองค์การอนามัยโลก (Power, Bullinger and WHOQOL Group, 2002 อ้างถึงใน เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF – THAI) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตด้วยการทบทวนแนวคิดของคุณภาพชีวิต และศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตซึ่งเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-BREF-THAI ประกอบด้วยขอคำตาม 2 ชนิดคือ แบบภาวะวิสัย (Perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาวะความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายการรับรู้ถึงความรู้สึก สุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกระทบจากการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติภาระประจำวันของตนการรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพายาด่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเองการรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมานិการ ตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตนการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเคราะห์หรือกังวลการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนาการให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตมีผลต่อการเข้าชนะอุปสรรคเป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วยรวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่างๆ การคุณภาพอากาศที่ดี การรับรู้ว่ามีแหล่งอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการทางสุขภาพและสังคมส่งเสริมการพัฒนา การรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าตนได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

เฟอร์เรล และคณะ (Ferrell et al ,1995) สรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเป็น 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ความพำสูกด้านร่างกายและอาการทางกาย (Physical Well-being and symptom) ได้แก่ ความสามารถในการทاหน้าที่ของร่างกาย เช่น ความเหนื่อยล้าจากการพักผ่อน นอนหลับ การเจริญพันธุ์และการเจ็บหรือปวดความอ่อนเพลียรับประทานอาหารและสุขภาพของร่างกายโดยทั่วไป

2. ความพำสูกด้านจิตใจ (Psychological Well-being) เป็นความสามารถในการควบคุมความวิตกกังวลความรู้สึกซึ้งเครื่องความทุกข์ทรมานในการดูแลผู้ป่วยความกลัว เช่น กลัวผู้ป่วยจะกลับเป็นซ้ำ กลัวการลุกกลางของโรคและความรู้สึกทุกข์ทรมานจากการเห็นผู้ป่วยทุกข์ทรมานจากการวินิจฉัยโรคและการรักษา ตลอดจนความรู้สึกเป็นสุขและการรับรู้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยรวม

3. ความพำสูกด้านสังคม (Social Well-being) เป็นความสามารถในการควบคุมความรู้สึกทุกข์ทรมานใจที่มีผู้ป่วยในครอบครัวความสามารถในการตั้งใจอยู่ในสังคมได้ตามปกติ ไม่มีพฤติกรรมการแยกตัวออกจากสังคม ความสามารถในการกระทាបบทบาทหน้าที่ของตนเอง การมีสัมพันธภาพกับ

ครอบครัวและสังคมที่เป็นเป็นไปตามปกติการได้รับการยอมรับจากสังคม และความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการเงินของครอบครัว

4. ความพำสูกด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เป็นความรู้สึกถึงการมีความหวัง เช่น การมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต การมีความรู้สึกและความเชื่อในทางที่ดี รวมทั้งการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การไปวัดการทำสามัชี เป็นต้น

โบว์ลิง (Bowling, 1995) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตตามการรับรู้ของประชาชน โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจด้วยวิธีการสมภาคชน์ประชาชน จำนวน 2,000 คน ของ the Office of Population Censuses and Surveys (OPCS) ซึ่งค่าถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์พัฒนามาจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเป็นรายบุคคลและเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเป็นเฉพาะโรค มีทั้งแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด พนว่าองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต 5 อันดับแรกคือ

1. สัมพันธภาพภายในครอบครัว หรือกับบุคคลอื่น ได้แก่ สัมพันธภาพกับคู่สมรส สัมพันธภาพกับบุตร สัมพันธภาพกับเพื่อน สัมพันธภาพกับบิดามารดา เป็นต้น

2. สุขภาพของตนเอง ได้แก่ การมีสุขภาพกายที่ดีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม เป็นต้น

3. สุขภาพของบุคคลใกล้ชิดและที่รับผิดชอบ ได้แก่ สุขภาพของคู่สมรส เป็นต้น

4. ความมั่นคงทางการเงิน ที่อยู่อาศัยและมาตรฐานการดำรงชีวิต ได้แก่ การมีงานทำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าก้าชุงต้ม เป็นต้น

5. ชีวิตสังคมและกิจกรรมอติสูง ได้แก่ การเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น

ชาน (Zhan,1992) "ได้สรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตว่าควรประกอบด้วยความพึงพอใจในเรื่องทั่วๆไป ความรู้สึกความติดเทินเกี่ยวกับตนเองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ความรู้สึกเมื่อคุณค่าในตนเอง หรืออัตมโนทัศน์ ภาวะสุขภาพและการทำหน้าที่ของร่างกาย เช่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และความพึงพอใจเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาและรายได้หรือเศรษฐกิจ-สังคม ความต้องการในด้านต่างๆของบุคคลถ้าได้รับการตอบสนองในทางที่ดีจะทำให้บุคคลมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งมี 4 ปัจจัยดังนี้"

1. ความพึงพอใจในชีวิต เป็นการเปรียบเทียบเกี่ยวกับความประترานาและความสำเร็จที่เกิดขึ้นของบุคคล ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยพื้นฐาน บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อม ภาวะสุขภาพของบุคคล
2. อัตมโนทัศน์ ได้แก่อัตมโนทัศน์ด้านร่างกายอัตมโนทัศน์ส่วนบุคคลเป็นต้น
3. สุขภาพและการทำหน้าที่ด้านสุขภาพ ได้แก่ อาการเจ็บป่วยการรับรู้ด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพ ความสมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
4. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ อาชีพ การศึกษาและรายได้เป็นต้น

พาดิลล่าและแกรนต์ (Padilla & Grant,1985) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่าควรประกอบด้วยความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน การรับรู้ความผิดสุก ด้านร่างกายและจิตใจความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองการตอบสนองต่อการวินิจฉัยและการรักษา รวมทั้งความรู้สึกต่อสังคมรอบตัว (องค์การยูเนสโก (UNESCO), 1980 อ้างถึงใน รณ ยุทธ์ บุตรแสนคุณ, 2540) "ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 5 ประการคือ

1. มาตรฐานการดำรงชีวิต ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัยอาหารรายได้การประกอบอาชีพต่างๆ และบริการทางสังคมต่างๆ
2. ภาวะประชากร ได้แก่ ขนาดการกระจายและการเปลี่ยนแปลงทางประชากร
3. ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ระบบสังคมการเมือง การปกครองค่านิยมและแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ
4. กระบวนการพัฒนา เช่น การค้าอุดสาหกรรม ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และความสมพันธ์ระหว่างประเทศ
5. ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรธรรมชาติเทคโนโลยีเป็นต้น

สรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นภาวะความเป็นอยู่ที่ดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นความพอใจในการดำรงชีวิตและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยอย่างเพียงพอ ซึ่งการตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นเป็นไปตามลำดับขั้นความต้องการของบุคคล 5 ระดับคือ ความต้องการด้านกายภาพ ความรู้สึกมั่นคง และปลอดภัย ความรู้สึกรักและเป็นเจ้าของ ความนับถือ สุนทรียภาพและศักยภาพแห่งตน ซึ่งจะมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับสูงสุด

ดังนั้นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กวัยแรกเกิด จึงเป็นผลพวงมาจากการมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง มีการขยายแหล่งทรัพยากรที่มาจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อการดำเนินชีวิต เพื่อให้เด็กวัยแรกเกิดที่เกิดมา มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดตามบรรทัดฐานของโลกในศตวรรษใหม่นี้

1.6 คุณภาพชีวิตของคนในศตวรรษใหม่

การสร้างคุณภาพที่ดีของเด็กในวัยแรกเกิดนั้น มีปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นคือสภาพแวดล้อมทางด้านที่อยู่อาศัยหรือชุมชน ที่มีความสมดุลและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา (จาvrurun thap teiyang และ ศิริจันทร์ รุ่งยิ่ม, 2551 : 1) โดยองค์กรอนามัยโลก (World Health Organization - WHO) ได้กล่าวถึง “เมืองน่าอยู่” ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนไว้ดังนี้

การพัฒนาเมืองน่าอยู่เป็นกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนตระหนักรถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมกันสร้างร่วงและปรับปรุงสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต

ด้วยหลักการที่สำคัญขององค์กรอนามัยโลกที่เน้นถึง “สุขภาพ” ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งมิได้เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ หรือเทคโนโลยีการแพทย์ แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการพัฒนาการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมมิใช่ภาระของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่ประชาชนทุกคนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบงานสาธารณสุขโดยตรง จะต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการพัฒนาสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพของประชาชน ดังนั้น ประชาชนทุกคนในพื้นที่จึงต้องมีบทบาทหลักในการช่วยกันแก้ไขและลดปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยแนวทางการดำเนินงานโครงการเมืองน่าอยู่มีดังนี้

1. **ยึดหลักการดำเนินงานสุขภาพดีถ้วนหน้า**
  - 1.1 การลดความไม่เท่าเทียมกันด้านสุขภาพ
  - 1.2 การประสานความร่วมมือระหว่างสาขาวิชา
  - 1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
    - การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
2. **ยึดแนวคิดการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ**
  - 2.1 เสริมสร้างนโยบายสาธารณะ
  - 2.2 สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
  - 2.3 เพิ่มความสามารถชุมชน
  - 2.4 พัฒนาทักษะส่วนบุคคล
  - 2.5 ปรับการให้บริการสุขภาพ

3. ยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.1 การพัฒนาเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมนอกจากรากนี้ องค์กรอนามัยโลกมีกลยุทธ์ในการสร้างเมืองน่าอยู่ 3 ประการ ได้แก่

3.1.1 ความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Political Commitment)

3.1.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบงานสาธารณสุขโดยตรง (Intersectoral Partnership)

3.1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น องค์กรอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) สามารถสรุปคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่ได้ 11 ประการ ดังนี้

1. การรักษาความสะอาดด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ รวมทั้งคุณภาพของที่อยู่อาศัย

2. ระบบนิเวศน์ที่ยึดโยงการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อมที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลย์ยั่งยืนนาน

3. ชุมชนมีความเกื้อกูลและไม่เอารัดเอาเบรียบซึ่งกันและกัน

4. ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ในการกำหนด ควบคุม และตัดสินใจ เกี่ยวกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และความกินดีอยู่ดี

5. การสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน (อาหาร, น้ำ, ที่พักอาศัย, รายได้, ความปลอดภัย และการมีงานทำ)

6. มีกลไกการระดมความคิด ประสบการณ์ และทรัพยากร้อนหลาภาย จากการ ประสานงาน การติดต่อ และการทำงานร่วมกับชุมชน

7. เป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีชีวิตชีวา และมีนวัตกรรมอยู่เสมอ

8. เสริมสร้างการเชื่อมโยงกับอดีต 楣��ทางวัฒนธรรมและสภาพทางชีวภาพอันดี งามของคนในเมือง รวมทั้งเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ

9. มีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

10. มีระบบการให้บริการดูแลความเจ็บป่วยที่เหมาะสมสำหรับประชาชนทุกคน

11. มีสภาวะสุขภาพของประชาชนในระดับดีมาก คือ มีสุขภาพอนามัยในระดับสูง และมีอัตราการเจ็บป่วยในระดับต่ำ

สรุปได้ว่าเมืองน่าอยู่ (Healthy Cities) เป็นเมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุง สิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของ ชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินวิถี

ชีวิตเพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดอันจะส่งผลต่อสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชนที่อยู่อาศัยและความเอื้ออำนวยต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่หรือผู้ปกครองต่อไป

1.7 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโต และพัฒนาการอย่างองค์รวมการอบรมเลี้ยงดูครอบคลุมถึงการแนะนำสิ่งแวดล้อม ฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบ รู้จักความคุ้มครอง มีความรับผิดชอบ และการดูแลที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ทั้งกายและใจโดยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุขภาพที่ดี ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรค ไม่มีการอาบน้ำแล้วใส่ สดipeปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาดและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูอบรมเด็กในยุคปัจจุบันไว้ดังนี้

1.7.1 การเลี้ยงดูเด็กในยุคดิจิทอลกับครอบครัวไทยในปัจจุบัน

กมลพิพิธ แก้วพรหม (2558) อธิบายไว้ว่าในโลกยุคปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามา มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบหนึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เราต้องยอมรับว่าเด็กรุ่นใหม่เลี้ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้เทคโนโลยี จนกลายเป็นปัจจัยที่ขาดของชีวิตไปแล้ว ในทางกลับกัน ขณะที่ยุคดิจิทอลกำลังรุ่งเรืองนั้น มีกระแสสร้างความตื่นเต้นให้กับสังคมไทยกับสติ๊กที่น่าตกกังวลใจ ทุกวันนี้คนไทย การดำเนินชีวิตประจำวันล้วนมีเรื่องของเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งนั้น ในยุคของการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นที่หน้าสังเกตว่า ความสัมพันธ์ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย ในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากครอบครัวไทยในอดีต พ่อ แม่ ลูก ห่างเหินกันมากขึ้น แต่ละคนต่างเป็นอิสระต่อ กัน มีทิศทางของตนเองทุกคนในครอบครัวใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่สังคมนอกบ้านทำงานหนัก เรียนหนัก บ้านเป็นเพียงที่พักพิง ยามสามารถดูแลภารกิจพ่อแม่ ผู้ปกครอง ก็มีวิธีการเลี้ยงดูหลานที่แตกต่างไปจากเดิม พ่อ แม่ ทำงานหนีอยู่กลับมาบ้านอย่างพักผ่อนบ้างเป็นผลไกลั้ซึ่งสอดคล้องตามแบบธรรมเนียมไทยลดลง หลายครอบครัวเลี้ยงลูกด้วยวิทยาการสมัยใหม่ให้เครื่องยนต์กลไกเป็นผู้ดูแล อบรมสั่งสอนลูกแทนตน ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ วิดีโอ อุปกรณ์การเล่นอันทันสมัยนานาชนิด

สิ่งที่ตามมาในยุคที่อุดมไปด้วยความเจริญรวดเร็วนี้ก็เห็นจะได้แก่ ความวิตกกังวลของผู้เป็นพ่อแม่ ที่เกรงว่าลูกหลานของตนจะรู้สึกอย่างไรเด็กอื่น ไม่ทัดเทียมลูกบ้านอื่น ดังนั้นเด็กตัวเล็กๆ จึงถูกผู้ใหญ่กักเก็บไว้ให้ทำสิ่งต่างๆ ที่เกินวัยของเข้าอยู่ตลอดเวลา สมองน้อยๆ ของพวกเขายังต้องคิด ต้องจำ รับรู้ความรู้วิทยาการต่างๆ มากขึ้น ต้องเรียนให้หนัก ต้องเรียนพิเศษ ต้องหาความสามารถพิเศษใส่ตัว เด็กเองก็เกิดความรับรู้ว่าตนจะต้องทำแบบนั้น เพราะ ครรๆ เขาทำกัน ถ้าไม่ทำก็สักนอื่นไม่ได้ หรือแม่ไม่อยากทำเด็กถูกผู้ใหญ่ใส่ความคิดให้

อยู่ทุกวันว่าต้องทำ แล้วสมองน้อยๆ ความคิด ความรู้สึกอันบวสุทธิ์ของเขาก็ซึมซับเข้าความคิด เหล่านี้ไว้โดยปริยาย

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมองเด็กไทยในยุคดิจิตอลนั้น คือ สื่อผ่าน จอทุกประเภทเปรียบเหมือนดาบ 2 คม เพราะถ้าใช้เป็น ก็ถือเป็นคุณอนันต์ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มากมาย แต่ถ้าใช้ไม่เป็น ก็จะให้โทษหันต์เช่นกัน คุณพ่อคุณแม่อาจภูมิใจว่าลูกสามารถเล่น อุปกรณ์เหล่านี้ได้คล่องแคล่ว โดยอาจลืมไปว่าอุปกรณ์เหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กขาด ปฏิสัมพันธ์กับคุณพ่อคุณแม่ ขาดทักษะการสื่อสาร 2 ทาง ในปัจจุบันการดูทีวีและการใช้สื่อผ่าน จอทุกประเภทเหล่านี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไดยาก พ่อแม่จึงต้องรู้เท่าทันสื่อ รู้จักเลือกสรรรายการที่ เป็นประโยชน์ และสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ลูกน้อยมากขึ้น พ่อแม่ควรให้คำ ชี้แนะอยู่ข้างๆ และต้องกำหนดเวลาการใช้สื่อเหล่านี้ให้ไม่เกินวันละ 1-2 ชั่วโมง เพื่อจะได้เหลือ เวลาไปทำกิจกรรมอื่นที่มีประโยชน์เช่นกัน และเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 2 ปียังไม่ควรดูทีวี

สรุปได้ว่า Nathanial ยังมีเรื่องของวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อเข้ามาส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก ของพ่อแม่ ซึ่งดูได้จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในชาติตะวันตกและชาติตะวันออก ที่ มีแนวความคิดและวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน ซึ่งนอกจากจะมีผลดีต่อเด็กแล้ว ในขณะเดียวกับลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อที่แตกต่างกัน กลับส่งผลให้เกิดผลเสียต่อการเลี้ยงดูเด็กทั้งด้านร่างกายและจิตใจด้วยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึง ได้เกิดการร่วมหารือกันในหลายๆ ประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทาง เพื่อค้นหาจุดร่วมที่ ส่งผลต่อการปักป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเด็ก อันจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของ เด็กทั่วโลกอย่างเท่าเทียมกัน

พระมหาสมชาย ฐานวัฒน์โภ (2558) อธิบายลักษณะของกลุ่มคนในแต่ละยุคที่ สามารถทำนายผลถึงเด็กในยุค Generation Alpha ไว้วังนี้

1. คนในแต่ละยุค

1.1 **ยุค Baby boomers** เป็นคนที่เกิดในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่ง หลังจากสงครามมีคนล้มตายเป็นจำนวนมาก ช่วงนั้นเองเป็นช่วงที่พ่อแม่เริ่มมีลูกกันมากเพิ่มขึ้น เพื่อมาทดแทนประชากรที่ลดลงไป ยุคนี้มีเด็กเกิดขึ้นมาก เลยเรียกว่ายุค Baby boomers ซึ่งคน ที่เกิดในยุคนี้จะมีอายุประมาณ 50-70 ปีแล้ว ซึ่งยุคนี้เป็นยุคของการพัฒนาสูง ทำให้คนในยุคนี้เป็น คนทำงานหนัก ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจในการทำงานและมีความอดทนสูง ซึ่งสั้นๆ ต่อองค์กร ไม่ค่อยเปลี่ยนงาน ทุ่มเททุกอย่างเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ ใช้ทั้งแรงกายและความคิด เพื่อคิดค้นผลงานขึ้นใหม่ขึ้นมา

1.2 **ยุค Gen X** ยุคของคนที่เกิดในช่วง 1965-1976 ปัจจุบันจะมีอายุ 40-50 ปี คนยุคนี้จะไม่ต่อสู้ด้วยรุนเท่ากับยุคของ Baby boomers มีการเปลี่ยนแปลงงานที่บ่อยมาก

ขึ้น ไม่ค่อยผูกมัดกับอาชีพของตัวเองเท่าไหร่ มักใช้ชีวิตตามเส้นทางที่ฟ้อแม่ว่างไว้ ปุ่งทางเอาไว้ ชอบใช้จ่ายเงินมากกว่ารุ่นแรก ชอบใช้ชีวิตที่หรูหรา ฟุ่มเฟือยมากขึ้น

1.3 ยุค Gen Y ยุคของคนที่เกิดในยุค 1977-1994 ปัจจุบันจะมีอายุ 21-38 ปี เป็นคนที่โตมาพร้อมกับเทคโนโลยี สามารถรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้รอบด้าน มีนิสัยที่ชอบกล้าแสดงออกมากขึ้น เป็นตัวของตัวเองสูงขึ้น ไม่ชอบอยู่ในกรอบ ไม่ชอบการวางแผนเชิงลึก ความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ทางด้านการเงินจะมีปัญหานิดหน่อย เพราะเป็นยุคที่มีการใช้จ่ายเงินผ่านทางบัตรเครดิต อาจมีปัญหาเรื่องหนี้สินติดตามมา

1.4 ยุค Gen Z เด็กที่เกิดในปี 1995 - 2009 อายุระหว่าง 6 - 20 ปี เป็นเด็กที่เกิดจะเติบโตมาในยุคเทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย จึงเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอินเตอร์เน็ต ทางด้านทีวี หรือสื่อต่างๆ ที่เราใช้ในปัจจุบัน เด็กกลุ่มนี้มักจะมีทางเลือกเยอะ มีความคิดที่เป็นอิสระของตนเอง เริ่มเรียนรู้ที่เร็วมากขึ้น เรียนนานขึ้น การศึกษาสูงขึ้น ทำให้ใช้เวลา กับการเรียนรู้ค่อนข้างนาน มีความสนใจเรื่องรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศิลปะ สิ่งแวดล้อม ความรู้รอบตัวต่างๆ ทำให้สามารถทำอะไรหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน

1.2 ยุค Generation Alpha เด็กกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่เกิดในปี 2010 เป็นต้นมา ก็คือเด็กที่อายุห้อยกว่า 5 ขวบ กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลเลยที่เดียว เด็ก Generation Alpha เราคาดว่า เป็นกลุ่มเด็กที่ได้รับการศึกษามากที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้าสู่การเพื่องฟุ้ฟ่อง ฟ้อแม่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็น พ่อแม่มีความพร้อมทางด้านการศึกษา ทางด้านการเงิน พร้อมที่จะมีบุตร พร้อมที่จะเลี้ยงดูบุตร ทำให้บุตรที่เกิดมานั้นมีความพร้อมในทุกด้าน มารดาตั้งครรภ์มีการดูแล เทคแคร์ ครรภ์เป็นอย่างดี ทำให้เด็กที่เกิดมานั้นมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านกาย และเมื่อเด็กเกิดมาแล้วฟ้อแม่ก็ดูแลหั้งกายและใจ ทำให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น “เด็กยุค Generation Alpha ถือว่าเป็นเด็กที่โชคดีมากๆ เหมือนเทวดาลงมาเกิดเลย”

2. การคาดการของเด็กยุค Generation Alpha

เมื่อโตขึ้นแล้วเข้าจะมีการศึกษาที่สูงขึ้น และมีอายุที่ยืนยาวขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ โรคที่รักษายากๆ ในปัจจุบัน เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ มีทางเลือกในการรักษาที่ดีขึ้น อายุจะยืนยาวขึ้น (พระมหาสมชาย ฐานวัฒโน : 2558) นอกจากนี้เด็กยุค Generation Alpha จะมีความรู้ความสามารถที่เพิ่มมากขึ้น สามารถประกอบอาชีพหลาย อาชีพได้พร้อมกัน เรียกว่าต้องฉลาดขึ้น รายขึ้น และอายุยืนยาวขึ้นด้วย “เด็กยุค Generation Alpha ถือว่าโชคดีมากๆ

แบ่งคิดของนิสัยและการเป็นอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมของเด็ก Generation Alpha อาจมีปัญหานิดหนึ่ง เพราะเด็กยุค Generation Alpha มีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น เพราะว่าคุณเคยกับการใช้โซเชียลมีเดีย แซทกับเพื่อน คุยกับเพื่อนโดยไม่ต้องเห็นหน้า ไม่ต้องส่งความรู้สึก แ渭ตา หรือทางกาย ทำให้ทักษะพื้นฐานไม่ค่อยดีสักคนยุคก่อนๆ ไม่ได้

และการทำธุรกิจ ในวงการของผลิตภัณฑ์ต่างๆ มีการวางแผน เกี่ยวกับเด็ก ยุค Generation Alpha ว่า เด็กกลุ่มนี้มีกำลังซื้อค่อนข้างมาก เพราะพ่อแม่ของเด็กกลุ่มนี้เป็นคน มีฐานะ แล้วเด็กกลุ่มนี้อยากได้อะไรพ่อแม่ก็จะพร้อมซื้อให้กับลูก เพราะฉะนั้นหลาย ๆ บริษัทก็ พยายามสร้างแบรนด์สินค้าของตัวเองให้กับเด็กใช้ตั้งแต่เด็กๆ เพื่อให้เด็กรู้จักยี่ห้อของตนเอง แล้วก็มีความภักดีต่อสินค้า รู้สึกว่าใช้สินค้านี้ดีแล้วอย่างให้ใช้สินค้ายี่ห้อนี้ต่อไป

แนวคิดของการศึกษาเด็กยุค Generation Alpha คาดว่าจะมีการศึกษา ทางเลือกมากขึ้น เพราะว่าเด็กสามารถเรียนรู้และเลือกช่องทางการศึกษาด้วยตนเองได้หลาย ช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นสื่อต่างๆ ในโลกออนไลน์ ในปัจจุบันนี้ ทำให้เด็กในยุค Generation Alpha มีความรู้ความสามารถมากขึ้น เลือกประกอบอาชีพที่มีหนทางที่มีอิสระมากขึ้น ในอนาคตอาจมี อาชีพใหม่ๆ มาจากนี้ที่เราคาดไม่ถึง

3. ปัญหาและข้อเสียการใช้เทคโนโลยีในยุค Generation Alpha

เนื่องจากปัจจุบันเด็กอยู่กับเทคโนโลยีมากกว่า บ้าน วัด โรงเรียน หรือบุคคล ในครอบครัว จะทำให้เด็กขาดทักษะในการสื่อสารด้วยวาจาหรือการสัมผัสทางกายภาพกับบุคคล ใกล้ชิด ไม่มีการพัฒนาทางด้านนี้ ทำให้เด็กยุค Generation Alpha ขาดความเอื้ออาทร ขาด ความเห็นอกเห็นใจซึ่งและกัน เพราะว่าทุกอย่างมันอยู่ในโลกของอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันเห็นได้ ว่าคนคอมเมนต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต เมื่อไม่เห็นหน้ากันบางที่คำคอมเมนต์ค่อนข้างแรง ถ้าเจอกันซึ่งๆ หน้า คำตำหนิ คำทักท้วง อาจไม่รุนแรงเท่ากับคอมเมนต์ในอินเทอร์เน็ต เรื่องนี้เป็น เหตุผลหลักว่า ที่เราไม่เห็นหน้ากัน จะทำให้การสื่อสารนั้นอาจจะไม่มีประสิทธิภาพ หรือการ สื่อสารนั้นมีความรุนแรงกว่าการเห็นหน้ากัน มีความผูกพันกับองค์กรน้อยลง มีความผูกพันกับ ห้องถูนของตัวเองน้อยลง ขาดความสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง ขาดความจริงรักภักดีต่องค์กร ทั้งหมดเลย

นอกจากปัญหาที่กล่าวมา อีกเรื่องหนึ่งคือ การถูกหลอก ถ้าเด็กไม่รู้เท่าทัน คน รู้ไม่เท่าทันเล่าให้ยิ่งของคนลงในโซเชียลมีเดีย ซึ่งมีข้อมูลทั้งที่เป็นเท็จและเป็นจริง เด็ก ในยุค Generation Alpha อาจจะหลงไปตามนั้น อาจจะทำผิดได้หรือโดนหลอกลงได้ เพราะฉะนั้นคนที่มีลูกในยุค Generation Alpha ควรระวังการเลี้ยงลูกที่ดี

4. วิธีการเลี้ยงดูลูกในยุค Generation Alpha

4.1 ทักษะการรู้คิด ก็คือฝึกลูกให้คิดและวิเคราะห์เป็นว่าสิ่งที่ได้รับมาได้ ยินดี มีความถูกต้องชัดเจนมากน้อยแค่ไหน จะต้องพิจารณาได้ตรองอย่างรอบคอบว่าข้อมูล นั้นนำเข้าถือเป็นไร ก่อนที่จะตัดสินใจที่จะนำเข้าหรือไม่เข้า

4.2 ทักษะการรู้เท่าทัน คือรู้เท่าทันสถานการณ์ สามารถใช้ชีวิตในสังคม ได้อย่างมีความสุข รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจเอง รู้จักวางแผนแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ เฉพาะหน้าขึ้นมาจะได้แก้ไขสถานการณ์และรู้เท่าทันสถานการณ์ได้ด้วยตัวเอง

4.3 สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็ก เพราะว่าพ่อแม่ในปัจจุบันบางที่เลี้ยงลูกโดยให้อาหารเข้าไปใช้ให้เครื่องแต่งตัว ให้คอมพิวเตอร์ไปใช้อันนี้ไม่ใช่การเลี้ยงดูที่ถูกต้อง จะต้องมีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็ก เพื่อจะได้เป็นภูมิคุ้มกันโซเชียลเน็ตเวิร์คได้ ทำให้เด็กเลือกใช้แต่สิ่งดีๆ นำสิ่งดีๆจากโซเชียลเน็ตเวิร์ค มาปฏิบัติและมาใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง

นอกจากทั้ง 3 ข้อนี้แล้ว คุณพ่อและคุณแม่ต้องมาศึกษา “ธรรมะและปฏิบัติธรรม” ด้วยตนเองก่อนเพื่อจะมาเป็นต้นแบบที่ดีให้กับลูกๆได้ และนำจะนำลูกไปอบรมในค่ายคุณธรรม ที่ต่างๆที่จัดไว้ และเด็กดีวิสตาร์ ถ้าโดยขึ้นแนะนำให้เข้าโครงการนี้ ลูกของท่านจะได้เป็นเด็กเก่ง และดี

เด็กในยุค Generation Alpha คือ เด็กที่เกิดตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา เด็กโตสุดของยุคนี้ คือ อายุ 5 ขวบ มีการกล่าวว่าเด็กยุคนี้จะเป็นยุคที่ได้รับการศึกษาสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ เพราะมีช่องทางการศึกษารอบตัวเต็มไปหมด เทคโนโลยีก้าวหน้ามาก ครูบาร์ อาจารย์สามารถใช้สื่อในการสอน และสามารถให้นักเรียนเข้าไปใช้สื่อออนไลน์เน็ตต่างๆ เพื่อเข้าไปหากความรู้เพิ่มเติมได้ เด็กจะมีความรู้อย่างไรที่สิ้นสุด เพราะจะนั่นเด็กมีโอกาสศึกษาได้อย่างมากมาย ทุกคนต้องแข่งขันด้วยฝ่ายต่างศึกษา เด็กยุค Generation Alpha จึงเป็นยุคที่ได้รับการศึกษามากที่สุดในประวัติศาสตร์ พ่อแม่จะทุ่มเทดูแลลูกอย่างเต็มที่ ส่วนใหญ่จะทุ่มเทเรื่องการศึกษาอย่างดีที่สุด เด็กยุคนี้ จะเก่งมีความสามารถหลายๆด้าน

แต่พร้อมๆ กันนั้นจะมีสิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ เด็กยุค Generation Alpha จะมีโลกส่วนตัวเยอะ เพราะใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารมาก อยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์อยู่หน้าจอโทรศัพท์แท็บแล็ต ทำให้จมอยู่ในโลกของการสื่อสาร ไม่ต้องไปยุ่งกับใครมากเท่าไหร่ มีแนวโน้มที่จะมีความเป็นส่วนตัวสูง ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ พูดคุย เจรจาต่างๆ ในโลกแห่งความเป็นจริงจะสูญหายก่อนๆไม่ได้ เด็กในยุค Generation Alpha จะอยู่ในโลกเสมือนจริงมากกว่า พ่อแม่เขาใจมาก คัดสรรสิ่งดีๆ ให้มากๆ เด็กเลยคิดว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้รับ คนรอบๆตัวเข้า ควรให้ความใส่ใจเข้า ให้ความสนใจเข้า ดูแลเข้า มันเป็นหน้าที่ของคนรอบๆตัวเข้าที่จะต้องมาให้ความสำคัญกับเข้า เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นคนที่ “เขาแต่ใจตัวเอง” ถือตัวเองเป็นใหญ่ ซึ่งถ้าอย่างนี้โดยขึ้นไปแล้วก็ลำบาก แม้จะเก่ง แม้จะมีความรู้ ความสามารถเยอะ แต่เขาแต่ใจตัวเอง ถือตัวเองเป็นหลัก แล้วถ้าชายกับหญิงแต่งงานกัน แล้วเข้าแต่ใจตนเองทั้งคู่ บ้านแตก ต้องหย่าร้าง ต้องอยู่คนเดียว เพราะว่าปฏิสัมพันธ์กับครรภ์ไม่ค่อยเป็น เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว พ่อแม่ควรเลี้ยงลูกให้ดี

5. วิธีเตรียมตัวของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กยุค Generation Alpha

เรื่องการศึกษาของลูกให้พ่อแม่สนับสนุนได้เต็มที่ ให้สิ่งที่ดีกับลูกให้เต็มที่ แต่อย่าโอ้อุ๊ลูก ถ้าลูกทำผิดต้องตักเดือน ต้องลงโทษ การลงโทษไม่จำเป็นต้องดี แต่ใช้วิธีการสอน

หรือลงโทษอย่างอื่นว่า นี่คือความผิดของลูก เช่น ลดค่าขนมหรือว่าให้ลูกทำงานเพิ่มเติมพิเศษ ฯลฯ หากวิธีการที่พอดีๆ พอเหมาะสม ให้เด็กรู้ว่าสิ่งนี้ไม่ถูก ถ้าทำไม่ถูกจะต้องถูกลงโทษ

ให้ฝึกลูกให้ทำงานดังแต่เล็กๆ การที่ลูกได้ทำงานเป็นช่วงที่ลูกจะได้ถอนตัวออกจากโลกเสมือนจริง แล้วได้มานำเงินกันเพื่อแม่ลูก อยู่ด้วยกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความอบอุ่นในครอบครัวเกิดขึ้น บางครั้งบางคราวให้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนบ้าน ทำกิจกรรมกับ เพื่อนฝูง เด็กจะได้เข้าสังคมเป็น รู้หลักในการปฏิบัติต่อผู้อื่น เด็กจะได้ปฏิบัติตัวต่อผู้คนในสังคม ในสถานะต่าง ๆ ได้ถูกต้อง สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อลูก ถ้าคนไหนรักลูกเกินไป และโอลูก “ไม่ให้ลูก ทำอะไรเลย ทำอย่างนี้ไม่นี้ จะทำให้ลูกเสียคน ซึ่งเดียวันนี้ก็รักกันแล้ว จนมีคำยอดฮิตว่า “พ่อแม่ รังแกฉัน” คงจะได้ยินผ่านหูกันมา คำว่าพ่อแม่รังแกฉันก็คือการที่พ่อแม่เอาใจลูกมากเกินไป เลี้ยงลูกผิดวิธีจึงกล้ายเป็นการรังแกลูก ทำให้ลูกโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีอารมณ์ไม่สมดุล วางแผนในสังคมไม่เป็น แล้วชีวิตมีแต่ปัญหา มีแต่ทุกข์ ทั้งหลาย ทั้งมวลนี้ เกิดจากพ่อแม่เลี้ยงลูกไม่เป็น เอาใจลูกมากเกินไป โอลูกเกินไป จนลูกกล้ายเป็นเด็กมีปัญหา ถ้าจะไม่ให้ลูกเป็นแบบนี้ต้องเป็น หน้าที่ของพ่อแม่ ที่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกตามหลักของพระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า “หน้าที่ของพ่อแม่” มีดังนี้

1. กันลูกจากความช้ำ
2. ปลูกฝังลูกไว้ในทางที่ดี
3. ให้ลูกได้รับการศึกษาที่ดี

พ่อแม่ส่วนใหญ่จะทุ่มเทให้ลูกในข้อ 3 เ酵ะ แต่มองข้ามใน 2 ข้อแรก คือต้องฝึกนิสัยลูกให้ครบแต่คนดี รับแต่สิ่งดีๆ ฝึกแต่สิ่งดีๆ เอาไว้ในตัวเองด้วย 2 ข้อแรกมีความสำคัญมาก ก่อนที่จะศึกษาสิ่งต่างๆ

6. เทคนิคการเลี้ยงลูกในยุค Generation Alpha ให้เป็นคนดี

1. เล่นนิทานให้ลูกฟัง ตั้งแต่ลูกยังเล็กๆ ให้เล่นนิทาน ให้เวลา กับลูก จัดเวลาเล่นนิทานให้ลูกฟัง เช่น เล่นนิทานชาดก ธรรมบท เรื่องรา瓦กูแห่งกรรม ค่ายๆ เล่าให้ลูกฟัง ไปทุกวัน เรื่องที่เล่าให้ลูกฟังก็จะค่อยๆ ซึมเข้าไปอยู่ในใจของลูก จนปลูกฝังและติดแน่นในใจลูก ตั้งแต่เด็กๆ ลูกจะไม่กล้าทำความช้ำ รักในการทำความดี เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม บាប บุญคุณ ไทย จะได้เป็นกรอบในการประพฤติ ปฏิบัติดน ที่ถูกต้องและดีงาม การเล่นนิทานทำให้ลูกเข้าใจง่าย และซึมเข้าสู่ใจลูกได้ลึกด้วย ในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เผยแพร่ธรรมะ โดยใช้วิธีการเล่นนิทานมากที่สุด จะเป็นธรรมบท ชาดก เรื่องราวดีๆ ในพระไตรปิฎก ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเล่าทั้งนั้น พระองค์จะเล่าและลงท้ายด้วยหลักธรรม ทำให้คนฟังเข้าใจที่มาที่ไป พอกฟังหลักธรรมก็เข้าใจง่าย เรายังสามารถเอาหลักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ได้ “ขยันเล่นนิทานให้ลูกฟังแล้วลูกจะเป็นคนดีอย่างไม่น่าเชื่อ”

2. พาลูกไปวัด พ่อแม่ไปวัดก็พาลูกไปวัดด้วย ตั้งแต่เล็กๆ ถ้าพาลูกไปวัดลูกจะมีสังคมที่ดีงาม แล้วรู้จักการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ไปช่วยงานวัดตั้งแต่ยังเล็กๆ ลูกก็จะ

ค่อยๆ เก่งขึ้นๆ แล้วทำงานเป็น มีเพื่อนฝูง จะรู้จักเข้าหาผู้ใหญ่ และจะคุ้นเคยกับบุญกับกุศล ได้ศึกษาระมีซึ่งชั้นเข้าไปในใจ จนกระทั่งเป็นเด็กดี เป็นการกันให้ลูกอุ่นใจจากความช่วยเหลือ แล้วก็ปลูกฝังในทางที่ดีให้ลูก

3. ฝึกลูกให้ทำงาน ฝึกให้ลูกช่วยแบ่งเบาภาระพอแม่ ให้ลูกช่วยพ่อแม่ กวาดบ้าน ถูบ้าน ดูแลน้อง ชักผ้า อันไหนที่พ่อให้ลูกทำได้ก็ให้ลูกทำ มันจะฝึกให้ลูกทำงานเป็นทำให้มีความผูกพันกับครอบครัว อยู่อย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นพ่อแม่อย่าโอลูกมากเกินไป ฝึกให้ลูกทำงานตั้งแต่เล็กๆ มันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวลูกโดยตรง

สรุปได้ว่าหากพ่อแม่เลี้ยงดูลูกในยุค Generation Alpha ให้ทั้งเก่งและดี จะนำความสุขใจและความชื่นใจมาสู่พ่อแม่ เอาจุดเด่นของ Generation Alpha ที่สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีมีการพัฒนามากมาใช้ได้ แต่ต้องรู้จักอุดช่องโหว่และจุดอ่อนของความเป็นปัจเจกบุคคล และความเป็นส่วนตัว ความมีอิสระให้คลายและหายไป จนกลายเป็นเด็กที่สมบูรณ์ทั้งสองส่วน แล้วก็เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุขความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นเด็กที่เกิดในยุค Generation Alpha จึงเป็นเด็กที่มีความพร้อมทางด้านวัฒนธรรมอย่าง ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดีจากผู้ปกครอง ทั้งทางด้านจิตใจ ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือทักษะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น จะทำให้เด็กโตเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ที่สุด “ลูกจะได้เป็นหั้นคนเก่ง คนดีและมีความสุข”

1.7.2 การอบรมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมไทย

พระราชบัญญัติ (ป.อ. ปัญญา, 2544:43-66) กล่าวว่า พ่อแม่ทำหน้าที่เป็นพระพรมข้องลูก หน้าที่สำคัญของพระพรมคือ การแสดงโลกนี้แก่ลูกหรือนำเสนอโลกนี้แก่ลูก เด็กจะเห็นโลกอย่างไร มีท่าที่ต่อโลกอย่างไร โดยมากพ่อแม่ชักนำโดยรู้ด้วยตา ไม่รู้ด้วยหู การแสดงโลกนี้แก่ลูกพ่อแม่ต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยเป็นตัวแทนที่ดีของมนุษยชาติคือเมตตา กรุณา มุทิตา ต่อไป ให้เด็กมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม โดยมองสิ่งทั้งหลายในแง่ที่เป็นสิ่งนำรู้ นำศึกษา เมื่อเด็กอย่างรู้ พ่อแม่ก็ตอบสนอง ให้ความรู้สอนให้ปฏิบัติให้ลูกต้องคือ มีอุเบกษา ดังนั้นบทบาทของพ่อแม่ในการนำเสนอโลกนี้แก่ลูกอย่างถูกต้องประกอบด้วย

1. ให้ลูกได้ความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์เป็นมิตรไม่ตระหนักรู้
2. ให้ความรู้สึกและทำให้ดีต่อสิ่งแวดล้อม มองเห็นโลกนี้สวยงาม มีธรรมชาติน่าชื่นชม
3. มีความรู้ต่อสิ่งทั้งหลายในโลกว่านาจะไปเรียนรู้
4. มองบทบาทของตัวเองในสังคมว่าจะไปมีส่วนร่วมสร้างสรรค์

พ่อแม่มีพระวิหารครอบทั้ง 4 ประการ เด็กก็พัฒนาสมบูรณ์ ทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกและความรู้ซึ่งจะเป็นตัวเชื่อมไปสู่ปัญญา

1.7.3 การอบรมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมตะวันตก

บอมไร์ด (Baumrind, 1972 อ้างถึงใน Bee, 1995 : 253) เสนอแนวคิดที่สำคัญ เกี่ยวกับหน้าที่ของครอบครัว โดยกล่าวว่าครอบครัวมีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ

1. ให้การเลี้ยงดูและให้ความอบอุ่น
2. ให้การอบรมที่ชัดเจน
3. แสดงความต้องการสอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก
4. การสื่อสารระหว่างพ่อแม่และเด็ก

และพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในแต่ละด้านมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีและได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ จะมีความผูกพันมั่นคงกับพ่อแม่ในช่วง 2 ปีแรก และเป็นเด็กที่มีความรู้สึกในคุณค่าของตนเองสูง เข้าใจผู้อื่นได้ดี อาการต่อความรู้สึกของผู้อื่น มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเมื่ออยู่ในช่วงปฐมวัยและวัยเรียน มีบัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมต่อต้านสังคมน้อยเมื่อโตขึ้น ทั้งนี้เพราะการเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่น จะช่วยปักป้องเด็กจากผลเชิงลบของสังเวยล้ม ให้เด็กเรียนรู้ได้ มีความมั่นคงในตนเอง และมีระเบียบวินัย จากแนวคิดดังกล่าว บอมไรร์ด (Baumrind) จึงแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ

1. Permissive Style หรือรักตามใจ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิดอบอุ่นแต่หย่อนในเรื่องการควบคุมพฤติกรรม การสื่อสารและการคำนึงวุฒิภาวะของเด็ก
2. Authoritarian Style หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ควบคุมและคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กค่อนข้างสูง มีความคาดหวังต่อเด็กสูง แต่หย่อนในเรื่องความใกล้ชิดและการสื่อสาร
3. Authoritative Style เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สุด โดยครอบครัวทำหน้าที่ ครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ให้ความรักและความอบอุ่นใกล้ชิด มีการอบรมที่ชัดเจน ตอบสนองความต้องการตามวุฒิภาวะของเด็ก และมีการสื่อสารระหว่างพ่อแม่-เด็กในเชิงสร้างสรรค์

หลังจากนั้น แมคคี และ มาติน (Maccoby and Martin ,1986 อ้างถึงใน Bee, 1995 : 247) ได้เพิ่มเติมรูปแบบการเลี้ยงดูอีกแบบคือ Neglecting style หรือการปล่อยปละละเลย โดยพิจารณาจากเงื่อนไขหลัก 2 อย่างคือ

1. ระดับการยอมรับเด็ก แบ่งออกเป็นยอมรับ และตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมและไม่ยอมรับ และไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก
2. ระดับของการควบคุม โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ควบคุมและไม่ควบคุม จากเงื่อนไขดังกล่าว สามารถแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ

		ยอมรับและ ตอบสนอง	ไม่ยอมรับและ ไม่ตอบสนอง
ระดับ ความห่วง และความคุ้ม	คาดหวังมาก และความคุ้มสูง	การเลี้ยงดู แบบมีเหตุผล	การเลี้ยงดู
	ความหวังน้อย และไม่ควบคุม	การเลี้ยงดู แบบรักตามใจ	การเลี้ยงดูแบบ ปล่อยปละละเลย

ภาพ 4 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Maccoby & Martin
ที่มา : Bee H., 1995 : 248

1. Authoritarian Type (การเลี้ยงดูแบบเผด็จการ) คือการอบรมเลี้ยงดูที่มีระดับความคุ้มสูงแต่ระดับการยอมรับเด็ก หรือความใกล้ชิดต่อเด็กจะต่ำ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้จะขาดทักษะเชิงสังคม เข้ากับเพื่อนยาก มีความรู้สึกต่อคุณค่าตนเองในระดับต่ำ บางคนมีพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวและมีปัญหาการเรียน

2. Permissive Type (การเลี้ยงดูแบบแบบรักตามใจ) คือรูปแบบการเลี้ยงดูที่ให้ความรักความอบอุ่นมากแต่ขาดการควบคุม เด็กจะขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์เข้ากับเพื่อนยาก มักขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถพึงตนเองได้

3. Authoritative Type (การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล) เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูที่พึงประสงค์ เพราะมีผลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการเด็ก เนื่องจากเด็กถูกเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่นอย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันเด็กอยู่ในความควบคุมดูแลให้มีพุทธิกรรมที่เหมาะสมเด็กจากครอบครัวประเภทนี้จะมีความรู้สึกต่อคุณค่าของตนเองในระดับสูง พึงพาตนเองได้ดีให้ความเคารพเชื่อฟังต่อปิตามารดา มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมักประสบความสำเร็จในการเรียน

4. Neglecting Type (การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย) เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเด็กได้มากที่สุด มักส่งผลให้เด็กมีพุทธิกรรมต่อต้านสังคม ขาดทักษะทางสังคม ไม่มีเพื่อนและลมเหลวในการเรียน

โดยสรุปการอบรมเลี้ยงดูในวัฒนธรรมตะวันออก เป็นการเลี้ยงดูแบบพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีผลทำให้เด็กค่อนข้างพึ่งพาผู้อื่น หากเด็กต้องการพึงพาตนเองจะเกิดความขัดแย้งในจิตใจ ผู้ใหญ่ให้การเอาใจใส่ต่อเด็กมาก ค่อนข้างตามใจ และปักป้องเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกสะดวกสนใจ จนไม่มีระเบียบแบบแผนในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตก จะสังส่อนให้เด็กพึงพาตนเอง มีอิสระและเน้นความสำเร็จของบุคคล จนบางครั้งเด็กรู้สึกเหงา อ้างว้างได้ง่าย มีความภาคภูมิใจต่ำ เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมได้รับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น เด็กถูกสอนให้พึงพาตนเองมากขึ้น มี

ความรับผิดชอบ และวินัยในตนเอง เคารพสิทธิส่วนบุคคล มีการแข่งขันบุคคล มีการแข่งขันสูง เป็นต้น (จันทima องค์โภคิต, 2540 อ้างถึงใน สมคิด อิสรະวัฒน์, 2542)

รูปแบบ อธิพิложениеครอบครัว	ครอบครัวผู้ดูแล		ครอบครัวผู้ดูแล	
	เด็กและเยาวชน	เด็ก	เด็กและเยาวชน	เด็ก
ต่อเด็ก	มาก	น้อย	มาก	น้อย
การพึ่งพาตนเองของเด็ก	น้อย	มาก	มาก	น้อย
ความเป็นตัวของตัวเอง	น้อย	มาก	มาก	น้อย
ความเป็นอิสระ	น้อย	มาก	มาก	น้อย
ความเกื้อกูล	มาก	น้อย	มาก	น้อย
ความมั่นคง	มาก	น้อย	มาก	น้อย
ความซับซ้อน	มาก	น้อย	มาก	น้อย

ภาพ 5 เปรียบเทียบลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว¹
วัฒนธรรมตะวันออกและวัฒนธรรมตะวันตก
ที่มา : สมคิด อิสรະวัฒน์, 2542.

1.8 แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการเพื่อนโยบายสาธารณะ

แนวคิดรัฐสวัสดิการได้มีการกล่าวถึงมาเป็นเวลานานแล้ว โดยในปี ค.ศ.1971 พายน์ (Paine's) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Rights of Man ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกิจของรัฐบาลอังกฤษที่พึงมีต่อพลเมืองของตนใน 8 ด้านอันประกอบไปด้วย 1. การเอาชนะความยากจน 2. การจัดหาสวัสดิการสำหรับครอบครัวยากจน 3. การจัดการศึกษาสำหรับประชาชนในวัยเรียน 4. การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ 5. การจ่ายเงินช่วยเหลือการมีบุตรโดยจ่ายให้ทันทีที่สูตรให้กำเนิดบุตร 6. การจ่ายเงินช่วยเหลือคู่สมรส 7. การจ่ายเงินช่วยเหลือการทำศพ และ 8. การสร้างงานเพื่อลดอัตราการว่างงานของประชาชน บังจัยที่ทำให้แนวคิดรัฐสวัสดิการได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มขึ้นเมื่อ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ และเซอร์ วิลเลียม เบเวอริดจ์ นำเสนอปรัชญาแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจและสังคม โดยเคนส์ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบของรัฐที่จะทำการแทรกแซงกลไกตลาด โดยอาศัยมาตรการทางการเงินเพื่อกระตุ้นอุปสงค์ต่อสินค้า และสร้างการจ้างงานอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ เซอร์เบเวอริดจ์ เสนอแนวคิดการสร้างสรรค์ระบบสวัสดิการสังคมเพื่อต่อสู้กับความชั่วร้ายทั้ง 5 ซึ่งประกอบด้วย ความขาดแคลน (Want) ความเจ็บป่วย (Disease) ความไม่เข้าela (Ignorance) ภาวะถูกทอดทิ้ง (Squalor) และความเมื่อยชาไร้งานทำ (Idleness)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมวรรณกรรมเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการโดย (สุรพล ปราวนันิช, 2547 : 30) ได้อธิบายความหมายและหลักการ ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างรัฐสวัสดิการและความเป็นธรรมทางสังคมไว้ดังนี้

1.8.1 ความหมายของรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการ หมายถึง รัฐชาติหรือสังคมที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ เช่นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น รัฐสวัสดิการเป็นการสร้างความ公正ให้ประชาชนโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก รัฐสวัสดิการเป็นทางเลือกในการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องใช้รัฐที่มีการปกครองในลักษณะคอมมิวนิสต์ เป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมและประชาชน โดยยังคงระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและระบบของการปกครองประชาธิปไตย

1.8.2 หลักการสำคัญของรัฐสวัสดิการ

หลักการสำคัญของรัฐสวัสดิการได้แก่

1. ครอบครัวจะอยู่ดีมีสุขได้จะต้องมีรายได้เพียงพอจากการทำงาน
2. รัฐในระบบประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่จะต้องกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมในกลุ่มต่าง ๆ
3. รัฐจะต้องเป็นหลักประกันสำคัญให้แก่ประชาชนนามเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ขึ้นในชีวิต
4. การช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนทำได้หลายวิธี เช่น การให้เงินอุดหนุนแก่รัฐบาลท้องถิ่น จังหวัด เทศบาล การส่งเสริมองค์กรสวัสดิการสังคมภาคเอกชน การลดราคัสินค้าบริโภคด้วยวิธีการต่างๆ

หลักการของรัฐสวัสดิการเป็นหลักที่เน้นความเป็นมนุษย์หรือมนุษย์นิยมและความเท่าเทียมในการได้รับบริการ หรือได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และหลักการเก็บภาษีในอัตรา ก้าวหน้า ซึ่งนับเป็นการลดการทดสอบคุณสมบัติของผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือ (Means tests) เพราะการทดสอบคุณสมบัตินั้นเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ปฏิบัติได้ยาก และยังเป็นการประทับมลทินประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออีกด้วย รัฐสวัสดิการทำให้สังคมมีเอกภาพ มีความสามัคคีและมีความมั่นคงประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างทั้งหมดเที่ยงกัน

1.8.3 รูปแบบของรัฐสวัสดิการ

หากจำแนกรัฐสวัสดิการตามวิธีการจัด โดยจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงสวัสดิการที่จัดโดยรัฐเท่านั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย (Wilensky and Lebeaux, 1958 อ้างถึงใน สุรพล ปธานวนิช, 2547 : 80)

1. รัฐสวัสดิการแบบส่วนที่เหลือ (The Residual Conception of Social Welfare) เป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐจะเข้ามาเมื่อบทบาทเมื่อครอบครัว ชุมชน สังคม และระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้กับบุคคลได้ บทบาทของรัฐจึงเป็นไปเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรืออุดช่องว่างเท่านั้น

2. รัฐสวัสดิการรูปแบบสถาบันทางสังคม (The institutional conception of social welfare) ในระบบนี้รัฐจะทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการจัดสวัสดิการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

ถ้าจำแนกประเภทของรัฐสวัสดิการโดยไม่จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะรัฐเท่านั้นที่มีหน้าที่จัดสวัสดิการ แต่ให้ครอบคลุมไปถึงสวัสดิการที่จัดโดยองค์กรธุรกิจด้วย วิธีการนี้สามารถจำแนกระบบสวัสดิการออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. Model A. สวัสดิการแบบส่วนที่เหลือ (Model A. The residual welfare model of social policy) หรืออาจเรียกว่า “สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา” หรือ “สวัสดิการแบบเก็บตก” (กิติพัฒน์ นนทบุรี 2544 : 12) สวัสดิการที่รัฐจะเข้ามาเมินบทบาทเมื่อครอบครัวและระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้แก่บุคคลได้

2. Model B. สวัสดิการบนพื้นฐานความสำเร็จของผลการปฏิบัติงาน (Model B. The industrial achievement - performance model of social policy) เป็นระบบสวัสดิการที่ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์การทำงานของบุคคลนั้น ๆ เป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือให้รางวัลที่เป็นส่วนส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ

3. Model C. สวัสดิการแบบสถาบันทำหน้าที่กระจายทรัพยากร (Model C. The institutional redistributive model of social policy) เป็นระบบสวัสดิการที่จัดแบบทั่วถึง (Universal) ด้วยวิธีการกระจายทรัพยากรทางสังคม (Redistributive) โดยอาศัยกลไกด้านภาษีอากร และมุ่งเน้นถ่ายทอดทรัพยากรเป็นสิ่นค้าของสวัสดิการ

1.8.4 รัฐสวัสดิการกับความยุติธรรม

1. ความยุติธรรมในความหมายของเสรีนิยม นักวิชาการแนวเสรีนิยมหลายท่าน เช่น Friedrich von Hayek, Milton Friedman, Robert Nozick เชื่อมั่นว่าความยุติธรรมในสังคมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ ประชาชนต้องไม่ถูกแทรกแซงสิทธิเสรีภาพโดยเฉพาะจากรัฐ ดังนั้นจึงปฏิเสธการมีอยู่ของรัฐสวัสดิการ เพราะเป็นการลิด落ต่อนสิทธิของประชาชนในการเลือกใช้บริการทางสังคมมากเกินไป รวมทั้งเชื่อมั่นในกลไกด้วยตลาดว่าเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่ดีที่สุด แม้ในภายหลัง Hayek จะมีได้ปฏิเสธการดำรงอยู่ของรัฐสวัสดิการ แต่เห็นว่ารัฐต้องจำกัดบทบาทอยู่เพียงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ไม่สามารถแข่งขันในระบบตลาดได้เท่านั้น

2. ความยุติธรรมในทัศนะของ โรล (Rawls) เชื่อว่าความยุติธรรมจะเป็นหลักช่วยให้สังคมเกิดระเบียบและสงบสุข หลักแห่งความยุติธรรมของ Rawls เชื่อมั่นในหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ 1. หลักแห่งเสรีภาพที่เท่าเทียม ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในอิสระภาพพื้นฐานเท่าเทียมกัน และ 2. หลักแห่งความเท่าเทียมทางโอกาส ที่เชื่อว่าความไม่เท่าเทียมทางสังคมถ้าจะต้องเกิดขึ้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเท่านั้น และความไม่เท่าเทียมนั้นต้องผนวกเข้ากับตำแหน่งหน้าที่การงานที่เปิดโอกาสให้กับทุกคน

รวมทั้งเชื่อว่าความแตกต่างในความสามารถของมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่กำเนิด ดังนั้นการจะจัดสรรทรพยากรทางสังคมจึงต้องมีการชดเชยให้กับผู้ที่มีคุณธรรมตันที่เสียเปรียบ ตั้งแต่กำเนิด อันเป็นที่มาของหลักการแบกรับโซคชาติร่วมกันของคนในสังคม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดสวัสดิการสังคมก็คือการกระจายทรัพยากรโดยรัฐนั่นเอง จากการเก็บภาษีจากผู้ที่โชคดีกว่ามาจัดสวัสดิการทดแทน/ชดเชยผู้ที่โชคร้ายกว่าหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม (Esping-Andersen, 1998) และด้วยความเชื่อที่แตกต่างกันนี้เอง ส่งผลให้รัฐสวัสดิการของแต่ละประเทศมีรูปแบบที่ต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

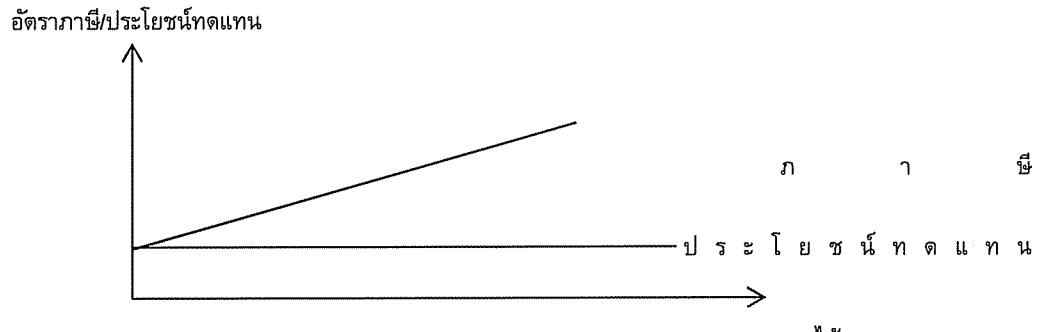
1. รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม (Liberal Welfare States) เป็นระบบที่มีการถ่ายเททรัพยากรต่ำ และต้องผ่านการทดสอบความจำเป็นก่อน เน้นการสงเคราะห์มากกว่า การสร้างความมั่นคงทางสังคม ผู้รับประโยชน์สวัสดิการเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รัฐจะสนับสนุนให้ระบบตลาดเป็นผู้ทำหน้าที่จัดสวัสดิการเป็นส่วนใหญ่ ประเทศที่ใช้ระบบสวัสดิการแบบนี้ คือ ประเทศไทย, อเมริกา, ออสเตรเลีย, แคนาดา เป็นต้น

2. รัฐสวัสดิการแบบวิสาหกิจนิยม (Corporatist Welfare States) เป็นการจัดสวัสดิการที่มีรากฐานมาจากความร่วมมือระหว่างรัฐและกลุ่มหรือองค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ กลุ่มลูกจ้าง นายจ้าง เป็นระบบสวัสดิการที่เน้นสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนที่เรียกว่า การประกันสังคม โดยเป็นการแทรกแซงจากภาครัฐอย่างชัดแจ้ง เนื่องจากเป็นกฎหมายบังคับ ประเทศที่จัดสวัสดิการแบบนี้ คือ ประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรีย เป็นต้น

ประเทศเยอรมันในคริสต์ศวรรษ 1980 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ Otto von Bismarck ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นับได้ว่ามีความก้าวหน้าในการจัดสวัสดิการแบบวิสาหกิจนิยมมากกว่าประเทศอื่น โดยมีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานในปี ค.ศ.1882, 1884 และ 1889 แม้ว่าจะมีผู้วิจารณ์ว่าเป็นการดำเนินการทางการเมืองเพื่อจูงใจให้แรงงานไม่ไปเข้าร่วมกับฝ่ายสังคมนิยมอีกทั้งทำให้แรงงานต้องตกอยู่ภายใต้สภาพการทำงานพึ่งพิงรัฐ แต่ปรากฏต่อมาว่ามีการนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านสวัสดิการในประเทศต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

3. รัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Welfare States) ที่ยึดหลักการจัดแบบทั่วถึง และไม่ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการโดยระบบตลาด ดังนั้นสวัสดิการที่ประชาชนได้รับจึงไม่ขึ้นกับความสามารถในการจ่าย และไม่เน้นการทำหน้าที่จัดสวัสดิการโดยครอบครัว ประเทศที่ใช้ระบบรัฐสวัสดิการแบบนี้ คือ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย (เดนมาร์ก, นอร์เวย์, สวีเดน) เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

การจัดสวัสดิการแบบนี้อาจเรียกว่าเป็นการจัดสวัสดิการแบบ “เฉลี่ยทุกชีวิตรัฐ” ซึ่งรัฐจะจัดเก็บภาษีในอัตรา ก้าวหน้า แล้วนำมาย้ายประโยชน์ทดแทนในอัตราคงที่ (Flat Rate) ตามภาพที่ 6 ดังนี้

ภาพ 6 กลไกของรัฐสวัสดิการ

ที่มา : Bergh, 2004 : 749.

การจัดสวัสดิการโดยอาศัยวิธีการนี้ อาจถือได้ว่าเป็นการกระจายทรัพยากรที่มีความเป็นธรรมมากที่สุดตามแนวคิดของความยุติธรรมของ โรล์ (Rawls) เพราะผู้มีรายได้สูงจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก (ถูกเก็บภาษีในอัตราสูง) และผู้มีรายได้น้อยจะรับภาระค่าใช้จ่ายน้อยถึงไม่ต้องรับภาระเลย (ถูกเก็บภาษีในอัตราต่ำและถ้ารายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่รัฐกำหนดไว้ก็ไม่ต้องเสียภาษีเลย) ในขณะที่ทุก ๆ คนจะได้รับประโยชน์จากการสวัสดิการเท่าเทียมกัน โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทย ก็เป็นการจัดสวัสดิการตามแนวคิดนี้

สรุปได้ว่ารัฐสวัสดิการที่หมายถึงแนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐที่เน้นการดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ อย่างน้อยในระดับพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากนโยบายการพัฒนาประเทศนั้น ไม่ได้มีข้อกำหนดอย่างชัดแจ้งถึงกฎหมายเกณฑ์ที่จะตัดสินว่าแนวโนบายเช่นใดจึงจะจัดว่าเป็นหรือไม่เป็นรัฐสวัสดิการ แต่ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วโลกว่า “รัฐสวัสดิการ” สามารถเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและความชอบธรรมทางการเมือง โดยอาศัยวิธีการกระจายทรัพยากร และเกณฑ์เรื่องการเป็นสิทธิของพลเมืองที่จะต้องได้รับอย่างเท่าเทียม

ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ที่มีมาตรการในการจ่ายเงินอุดหนุน 400 บาทเป็นรายเดือนให้กับผู้ขอรับสิทธิ์ นั่นคือแม่ผู้ตั้งครรภ์หรือคลอดบุตรในช่วงปีงบประมาณ 2558 ตั้งนั้นเพื่อให้การดำเนินโครงการมีความเป็นทางการ จึงต้องอาศัยหลักการ กฎระเบียบทั้งหมดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำมาบังคับใช้ ในการดำเนินโครงการเพื่อเกิดการยอมรับจากประชาชน อันจะส่งผลต่อการสร้างมาตรฐานที่ดีในการดำเนินโครงการในปีงบประมาณต่อไป

1.9 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ปัจจุบันองค์กรระหว่างประเทศได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนของเด็ก และได้รับการแต่งตั้งเป็นจันทน์มติของโลกเพื่อให้แต่ละประเทศนำไปดำเนินการปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินโครงการอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดนั้น ถือเป็นกลไกหนึ่งที่จะตอบสนองต่อเงื่อนไขการพัฒนาเด็กซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยผู้วิจัยได้รวบรวมนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็กไว้ดังนี้

1.9.1 อนุสัญญาด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child)

การคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 โดยองค์การอนามัยโลก(WHO)ได้ประกาศใช้อนุสัญญาด้วยสิทธิเด็ก (convention on the rights of the child) และประเทศไทย (องค์กรทั่วโลกเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2554) ได้ลงนามในภาคယานุវัติสารรับอนุสัญญา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งมีสาระสำคัญมุ่งปกป้องและส่งเสริมเด็กรวมถึงตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก โดยประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาจะต้องปกป้องและส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ

1. สิทธิในการอยู่รอด ได้แก่ สิทธิที่จะรับบริการด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับจัดทะเบียน และมีชื่อทันทีตั้งแต่เกิด
2. สิทธิในการได้รับการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์
3. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ การคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ การลักพา ฯลฯ
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น หารือได้รับข้อมูลข่าวสาร การแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของเด็ก รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสือ อื่นๆเพื่อเด็ก

โดยทุกๆ 5 ปี แต่ละประเทศจะต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็ก ซึ่งประจำอยู่ที่กรุงเจนีวา และมีหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของแต่ละประเทศในการรับประกันสิทธิ์ต่างๆ ของเด็กที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

1.9.2 การพัฒนาแห่งสหสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs)

จากรัฐมนตรีทั่วเที่ยง และ ศิริจันทร์ รุ่งยิ่ม (2551 : 6) จากการประชุมร่วมกันของผู้นำประเทศ ในการประชุมองค์การสหประชาชาติ ที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2000 ที่ประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) ในปี 2558 โดยได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 7 ด้าน จำนวน 48 ตัวชี้วัด มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ จำนวน 18 ตัวชี้วัด และมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับเด็ก 0-5 ปี โดยตรง จำนวน 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

เป้าหมายหลัก 1 ขัดความยากจนและความทิวทyo:ลดสัดส่วนของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 เหรียญสหรัฐต่อวันลงครึ่งหนึ่งในช่วงปี 2533 - 2558

ตัวชี้วัดที่ 1 อัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์

เป้าหมายหลัก 2 ลดอัตราเด็กตาย;ลดอัตราตายของเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ปีลง 2 ใน 3 ในช่วงปี 2533 - 2558

ตัวชี้วัดที่ 3 อัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีตาย

ตัวชี้วัดที่ 4 อัตราทารกตาย

ตัวชี้วัดที่ 5 สัดส่วนเด็กอายุ 1 ปี ที่ได้รับวัคซีนโรคหัด

1.9.3 นโยบายเมืองสุขภาพดี(Healthy Thailand)

มุรุ นพพรพันธุ์ (2550) อธิบายไว้ว่าเมืองไทยสุขภาพดี (Healthy Thailand) เป็นแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพฤติกรรมสุขภาพ และลดโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการทุกวิถีทางในการที่จะทำให้ประชาชนทุกคนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง จึงได้กำหนดนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อสร้างหลักประกันในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานแก่ประชาชนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ(Millennium Development Goals – MDGs) ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่

ตัวชี้วัดระดับหมู่บ้านเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี มีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการสมวัยเท่ากับหรือมากกว่า ร้อยละ 80

ตัวชี้วัดระดับตำบลมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการตามกระบวนการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำอยู่อย่างน้อย 1 แห่ง โรงเรียนผ่านเกมที่นั่นพื้นฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50

ระดับอำเภอและจังหวัด มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เข้าเกณฑ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำอยู่ เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30

การดำเนินงานภายใต้แนวคิดเมืองไทยสุขภาพดี (Healthy Thailand) เป็นการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ของงานสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย อาหาร การพัฒนาด้านอารมณ์ การป้องกันและควบคุมโรค และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นภาพของการพัฒนาในเชิงรุกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การที่จะทำให้บรรลุเมืองไทยสุขภาพดีได้นั้นควรเริ่มต้นจากการระดับหมู่บ้าน ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป้าหมายไว้ร้อยละ 75 ของจำนวนหมู่บ้านทั่วประเทศการบรรลุหมู่บ้านสุขภาพดีนำไปสู่ตำบล อำเภอ จังหวัด และเมืองไทยสุขภาพดีตามลำดับ ดังนั้นความสำคัญของกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่

เป้าหมาย จึงอยู่ที่การจัดการในระดับหมู่บ้าน หรืออาจกล่าวได้ว่าหมู่บ้านที่มีการจัดการสุขภาพอย่างดี นำไปสู่หมู่บ้านสร้างสุขภาพและสู่เป้าหมายการเป็นหมู่บ้านสุขภาพดี

1.9.4 แผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

สุวรรณชัย วัฒนา ยิ่งเจริญชัย (2558) อธิบายว่าเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กตามหลักอนุสัญญาด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) ขององค์กรอนามัยโลก กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำแผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตของคนไทยขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนบุคคลในแต่ละวัย ได้แก่ วัยเด็ก วันแรงงานและวัยสูงอายุ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาประชาชนในกลุ่มสตรีตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยคือเด็กอายุ 0-5 ปี มีพัฒนาการสมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 85

นอกจากนี้ในส่วนของแผนพัฒนาสุขภาพกลุ่มสตรีตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ได้กำหนดผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานของหน่วยสาธารณสุขชุมชนไว้ดังนี้

ผลผลิตของการมอนามัยทั่วประเทศ

1. สร้างพ่อแม่คุณภาพและเด็กรุ่นใหม่ที่แข็งแรงสมองดี
2. มีการตรวจคัดกรองความผิดปกติในเด็กแรก

ผลผลิตของกรมสุขภาพจิต / กรมอนามัย

เด็กได้รับการตรวจพัฒนาการและได้รับการดูแลที่เหมาะสมเนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขจึงเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในวัยแรกรเกิด พนวัยยังมีก่อสู้เด็กเสี่ยงในครอบครัวยังคงที่ไม่ได้รับโภชนาการและการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพ อีกทั้งการเข้าถึงบริการและมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กยังเป็นปัญหา ส่งผลกระทบไปถึงการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ขาดคุณภาพ ทำให้เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปตามวัย จึงทำให้เกิดโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดขึ้น เพื่อเป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลจะส่งผ่านไปยังมารดาหรือผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กแรกเกิด เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยต่อไป

1.9.5 ระเบียบกรมกิจการเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ.2558

กรมกิจการเด็กและเยาวชนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2558) ตามที่คณะกรรมการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยให้เงินอุดหนุนเดือนละ 400 บาท สำหรับเด็กแรกเกิดที่อยู่ในครัวเรือนยากจนและครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจนนั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการจ่ายเงินอุดหนุน เป็นไปด้วยความเรียบ ร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมกิจการเด็กและเยาวชน จึงได้ออกระเบียนไว้ ดังต่อไปนี้ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558)

ข้อ 1 ระเบียนนี้เรียกว่า “ระเบียนกรมกิจการเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2558”

ข้อ 2 ระเบียนนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียนนี้

“เด็กแรกเกิด”หมายความว่า เด็กที่เกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559 และมีสัญชาติไทย ซึ่งไม่เป็นผู้ได้รับสิทธิเงินสงเคราะห์บุตรจากกองทุนประกันสังคม สวัสดิการหรือ สิทธิประโยชน์อื่นๆ ได้จากหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และไม่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐ

“หญิงตั้งครรภ์” หมายความว่า หญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ในครัวเรือนยากจนและครัวเรือนที่เสียงต่อด้วยความยากจน และคลอดบุตรระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559

“ครัวเรือนยากจนและครัวเรือนที่เสียงต่อด้วยความยากจน” หมายความว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อคนต่อเดือน หรือต่ำกว่า 36,000 บาท ต่อคนต่อปี

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”หมายความว่า กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และ องค์กรบริหารส่วนตำบล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นที่เกิดขึ้น ใหม่ตามที่กฎหมายกำหนดทั้งนี้ไม่รวมถึงองค์กรบริหารส่วนจังหวัด

ข้อ 4 การลงทะเบียนขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1) ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2559 ณ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2599 ณ กรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ข้อ 5 เอกสารประกอบการลงทะเบียนขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มีดังนี้

1) แบบลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (คร.01)

2) แบบรับรองสถานะของครัวเรือน (คร.02)

3) บัตรประจำตัวประชาชนของหญิงตั้งครรภ์พร้อมสำเนา

4) เอกสารการผูกครรภ์พร้อมสำเนา หรือสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กพร้อมสำเนา

5) สำเนาสูติบัตรเด็กแรกเกิด

ข้อ 6 ให้หกสิบตั้งครรภ์หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ ลงทะเบียนขอรับสิทธิตามข้อ 4 และ ยื่นเอกสาร ตามข้อ 5 (1) (2) (3) และ (4) ณ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรม กิจการเด็ก และเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ที่หกสิบ ตั้งครรภ์ มีชื่ออยู่ใน ทะเบียนบ้านหรือที่อยู่ปัจจุบัน

หลังจากคลอดบุตรให้นำเอกสารตามข้อ 5 (5) มายื่น ณ ที่ทำการขององค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัด ที่ยื่นลงทะเบียนในครั้งแรกหรือสามารถส่งเอกสารทางไปรษณีย์

หากยื่นลงทะเบียนหลังจากคลอดบุตรแล้วให้ยื่นเอกสารตามข้อ 5 (1) (2) (3) (4) และ (4) ในคราวเดียวกัน

ข้อ 7 การรับรองสถานะของครัวเรือน ตามแบบรับรองสถานะของครัวเรือน (คร.02) โดยมีผู้รับรอง 2 คน ได้แก่

(1) ผู้รับรองคนที่ 1

(ก) กรุงเทพมหานคร ให้ประธานกรรมการชุมชน หรือหัวหน้าฝ่ายพัฒนา ชุมชนและสวัสดิการสังคมประจำสำนักงานเขต เป็นผู้รับรองคนที่ 1

(ข) เมืองพัทยา ให้ประธานชุมชน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขเมืองพัทยา เป็นผู้รับรองคนที่ 1

(ค) เทศบาลหรือองค์กรบริหารส่วนตำบล ให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและ ความมั่นคง ของมนุษย์ (อพม.) หรืออาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นผู้รับรองคนที่ 1

(2) ผู้รับรองคนที่ 2

(ก) กรุงเทพมหานคร ให้ผู้อำนวยการเขตหรือผู้ที่ผู้อำนวยการเขต มอบหมาย เป็นผู้รับรอง คนที่ 2

(ข) เมืองพัทยา ให้ปลัดเมืองพัทยา หรือรองปลัดเมืองพัทยาที่ได้รับ มอบหมาย เป็นผู้รับรองคนที่ 2

(ค) เทศบาลหรือองค์กรบริหารส่วนตำบล ให้ปลัดเทศบาล หรือปลัด องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่ปลัดมอบหมายเป็นผู้รับรองคนที่ 2

กรณีอยู่ในความดูแลของบ้านพักเด็กและครอบครัว แต่ไม่มีคุณสมบัติสามารถ ขอรับสิทธิ เงินอุดหนุนได้โดยจะได้รับเงินเฉพาะเดือนที่ไม่อยู่ในความดูแลของบ้านพักเด็กและ ครอบครัว โดยให้เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นผู้รับรองคนที่ 1 และหัวหน้าบ้านพัก เด็กและครอบครัว เป็นผู้รับรองคนที่ 2

ข้อ 8 การประกาศรายชื่อผู้ขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ภายหลัง ยื่นเอกสารตาม ข้อ 5 (1) (2) (3) (4) และ (5) หรือข้อ 5 (1) (2) (3) และ (4) ให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่รับลงทะเบียน ตรวจสอบความถูกต้องและจัดทำประกาศรายชื่อผู้ขอรับ

สิทธิ โดยติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หรือกรรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน

กรณีเด็กอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ แต่เป็นผู้มีคุณสมบัติสามารถรับสิทธิเงินอุดหนุนได้ โดยจะได้รับเงินเฉพาะเดือนที่ไม่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ของรัฐ โดยให้เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เป็นผู้รับรองคนที่ 1 และผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เป็นผู้รับรองคนที่ 2

กรณีมีผู้ดัดค้าน ให้ยื่นเรื่อง ณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแล้วแต่กรณี โดยให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว

กรณีไม่มีผู้ดัดค้านหรือมีผู้ดัดค้านแต่ผู้พิจารณาตามวาระสองที่ตราชสอปและสั่งยกคำดัดค้าน นั้นแล้ว ให้เมืองพัทaya เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่รับลงทะเบียนส่งสำเนาประกาศรายชื่อผู้ขอรับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้สำนักงานเขตที่รับลงทะเบียนส่งสำเนาประกาศรายชื่อผู้ขอรับสิทธิไปยังสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร และรวบรวมนำส่งกรรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อบันทึกข้อมูลเข้าระบบ

ข้อ 9 การแจ้งสิทธิ ให้กรรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงาน พัฒนาสังคม และ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด แจ้งให้ผู้มีสิทธิรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดทราบ เมื่อได้รับเอกสารครบถ้วน โดยสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมเอกสารตามข้อ 5 (1) (2) (3) (4) และ (5) ของหญิงตั้งครรภ์ที่ยื่นลงทะเบียนนำส่งไปยังกรรมกิจการเด็กและเยาวชนหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้วแต่กรณี

ข้อ 10 การสิ้นสุดสิทธิ

(1) เมื่อหญิงตั้งครรภ์ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ครบ 12 เดือน

(2) ณ วันที่เจ้าหน้าที่ตราชสอปรู้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) เด็กแรกเกิดตาย

(ข) เด็กเข้ารับการดูแลในสถานสงเคราะห์ของรัฐ หรือบ้านพักเด็กและครอบครัวทั้งนี้ เนื่องจากเดือนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐ หรือบ้านพักเด็กและครอบครัวทั้งนี้ เนื่องจากเดือนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐ หรือบ้านพักเด็กและครอบครัว

(ค) ให้ข้อมูลเท็จ

ข้อ 11 การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดให้กับหญิงตั้งครรภ์ ตามรายชื่อผู้มีสิทธิตามข้อ 9 ให้กรรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์จังหวัด แล้วแต่กรณี ดำเนินการจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดรายละ 400 บาท ต่อคนต่อเดือน เป็นเวลา 12 เดือน โดยจ่ายเป็นเงินสดหรือโอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร กรณีที่โอนเข้าบัญชีธนาคารให้ผู้มีสิทธินำสำเนาสมุดบัญชีธนาคารส่งให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแล้วแต่กรณี

กรณีที่ผู้มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดู เด็กแรกเกิดนับตั้งแต่เดือนที่เด็กคลอดไปจนครบ 12 เดือน

ข้อ 12 วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

ข้อ 13 หลักเกณฑ์และแบบตามระเบียบนี้ ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนกำหนด

ข้อ 14 ให้อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้และมีอำนาจวินิจฉัย ซึ่งขาดในกรณีที่มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

1.10 โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1.10.1 ความเป็นมาของโครงการ

ในอดีต

ในประเทศไทยเริ่มมีโครงการให้เงินอุดหนุนแก่เด็กในวัยแรกเกิดครั้งแรก โดยเริ่มจากกองทุนเงินทดแทน (สำนักงานประกันสังคม : 2558) ที่มาจากระบบประกันสังคมนั้นเป็นก้าวแรกของการประกันสังคมไทย ที่ให้หลักประกันแก่ผู้ประกันตน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศและถือเป็นหลักปฏิบัติโดยมีประเทศไทยของการประกันรวมอยู่ 8 ประเภท ซึ่งหนึ่งในนั้นคือกรณีสงเคราะห์บุตรโดยมีเงื่อนไขว่าผู้ประกันตนจะได้รับสิทธิเมื่อย้ายเงินสมบทมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน ภายในระยะเวลา 36 เดือน ก่อนเดือนที่จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน สิทธิที่ท่านจะได้รับเงินสงเคราะห์บุตรเท่ากับจำนวนเงินจำนวน 400 บาทเดือนต่อเดือนนั่นคือสำหรับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ยกเว้นบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น และบุตรมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ จำนวนครัวลະไม่เกิน 3 คน และเงินสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีอายุแรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ จะได้รับจำนวนครัวลະไม่เกิน 3 คน (บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวไม่รวมถึงบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น) ผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในการสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตรซึ่งมีอายุไม่เกิน 6 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่ผู้ประกันตนเป็นผู้ทุพพลภาพหรือถึงแก่ความตาย ในขณะที่บุตรมีอายุแรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนต่อจนอายุ 6 ปีบริบูรณ์

ปัจจุบัน

แต่เนื่องจากในปัจจุบันรัฐบาลเล็งเห็นว่ามีเด็กเล็กในช่วงอายุ 0 – 6 ปี เพียง 1.2 ล้านคนเท่านั้น ที่ได้รับการคุ้มครองด้วยเงินสงเคราะห์บุตรจากประกันสังคม ขณะที่อีกกว่า 4 ล้านคน ไม่ได้เงินสนับสนุนจากรัฐ ถือเป็นช่องว่างทางสังคมอย่างหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไข จึงได้ทุ่มงบประมาณถึง 600 กว่าล้านบาท ให้กับโครงการนี้ โดยเมื่อจบโครงการคาดว่า ร้อยละ 95 ของเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจะได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถือเป็นสวัสดิการพื้นฐานในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยของไทย อاثิ จิน อินโนนีเชีย พิลิปปินส์ โดยผลการศึกษาจากหลายประเทศพบตรงกันว่าเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำแผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งได้ระบุสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นของจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม พบร่วมปี 2558 ประชากรในประเทศไทยกลุ่มเด็กปฐมวัย ยังมีเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงอันเนื่องมาจากการขาดโภชนาการและการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่ยังเป็นปัญหา อันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็กตามภาพ 3 ดังนี้

ภาพ 7 สถานการณ์การพัฒนาคนในทุกช่วงวัย

ที่มา : <http://www.spko.moph.go.th>.

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดนี้จึงกลายเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการติดตามรัฐมนตรีในการส่งมอบนโยบายนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาการคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มสตรีผู้ตั้งครรภ์และเด็กแรกเกิดในครอบครัวที่เสี่ยงต่อความยากจน โดยเกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559 เพื่อให้แม่และเด็กได้เข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานที่ควรจะได้รับ ซึ่งมารดาผู้ตั้งครรภ์ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการจะได้รับเงินอุดหนุนเดือนละ 400 บาท เพื่อให้หกเดือนตั้งครรภ์และเด็กได้รับการสนับสนุนในการนำไปใช้ในการจับจ่ายใช้สอยประโยชน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของแม่และเด็กต่อไป

จากการศึกษาของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอคเมน นักเศรษฐศาสตร์rangwallonebel (กรรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558 : 1) พบว่าการลงทุนในเด็กเล็กจะได้รับผลตอบแทนในระยะยาวกลับมา 7 เท่า และการลงทุนในกลุ่มเด็กเล็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนจะได้รับผลตอบแทนระยะยาวถึง 17 เท่า ดังนั้น การที่ประเทศไทยเห็นความสำคัญและลงทุนกับการพัฒนาเด็กแรกเกิดในครอบครัวเรือนยากจนและครอบครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจนผ่านโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ย่อมเกิดผลตอบแทนต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับได้แก่

1. ประโยชน์ต่อเด็ก โดยพบว่าเด็กแรกเกิดที่ได้รับเงินอุดหนุนจะได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ สามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขได้มากกว่า ได้รับสารอาหารที่ดีกว่าซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กแรกเกิดและปฐมวัยมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงวัยอื่นๆ ต่อไป

ผลการศึกษายังพบด้วยว่า เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนในช่วงแรกเกิดจนถึง 6 ปี เมื่อเดิบโตขึ้นถึงวัยเรียนก็จะมีระดับผลการเรียนที่ดีกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนนอกจากนี้การให้เงินอุดหนุนแก่เด็กเล็กจะช่วยลดความแตกต่างของผลการเรียน ระหว่างเด็กที่เกิดในครอบครัวยากจนและเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติ รวมทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในระยะยาวอีกด้วย

2. ประโยชน์ต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก เมื่อพ่อแม่ ผู้ปกครองได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแล้ว จะช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็ก รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ผลการศึกษาทั่วโลกพบว่าเด็กที่รับเงินอุดหนุนเมื่อโตขึ้นจะมีผลการเรียนที่ดีขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ และนำไปสู่ระดับรายได้ที่สูงขึ้น เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในการพัฒนาทรัพยากรัฐมนตรีฯ ให้เด็กได้เดิบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญและเป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งในการร่วมพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

อนาคต

การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชน โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่าเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดจะมีประโยชน์สูงสุดต่อพัฒนาการของเด็กก็ต่อเมื่อให้เงินช่วยเหลือจนถึงอายุ 3 ขวบเป็นอย่างน้อย จึงควรเพิ่มเงินช่วยเหลือ เพื่อให้เพียงพอและสอดคล้องกับผลการศึกษาค่าใช้จ่ายด้านอาหารของเด็กเล็ก ดังนั้น (ไทยรัฐ : 2559) เมื่อวันที่ 22 มี.ค.59 พล.ต.สรรเสริญ แก้วกำเนิด โวชกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แถลงผลประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี (ครม.) ว่า ครม.เห็นชอบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พส.) ให้ขยายระยะเวลาการจ่ายเงินอุดหนุนในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จากเดิมที่กำหนดให้จ่ายเงินตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนอายุครบ 1 ปี ที่เกิดตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค.2558 ถึงวันที่ 30 ก.ย.59 หัวละ 400 บาทต่อเดือน ขยายเป็นตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี พร้อมทั้งเพิ่มงบเงินเป็น 600 บาทต่อเดือน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารที่มีผลต่อการเจริญเติบโตต่อการพัฒนาสมอง หัวเฉลี่ยอยู่ที่ 500 – 800 บาท จึงหาเงินที่ที่เหมาะสม คือ 600 บาทต่อเดือน เพื่อให้กล้ายเป็นโครงการที่น่าเชื่อถือ ยึดทั้งโครงการดังกล่าวสามารถตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในปัจจุบันและอนาคตได้ต่อไป

1.11 ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอเมืองพิจิตรกับบริบทการเลี้ยงดูเด็ก

1.11.1 คำชี้แจงหัวด

ถิ่นประสูติพระเจ้าเสือ แขวงเรือยาวประเพณี พระเครื่องดีหลังฟองเงิน เพลิดเพลินบึงสีไฟ ศูนย์รวมใจหลวงพ่อเพชร รสเด็ดส้มตำข่อย ข้าวเจ้าอร่อยลือเลื่อง ตำนานเมืองชาลวัน

1.11.2 ประวัติความเป็นมา

“พิจิตร” แปลว่า “งาม” ฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงเมืองพิจิตร จึงหมายถึงเมืองงาม เมืองที่มีเสน่ห์ประทับใจ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่ให้กำเนิดนักประชารัฐราชบัณฑิต ตามประวัติศาสตร์ได้จากรีก ไว้ว่าพระโทรราธิบดี ผู้เป็นบิดาของศรีประชารัฐ ยอดกิ่วเอกของเมืองไทย ถือกำเนิดเหนือแผ่นดินเมืองพิจิตร แม้แต่ในวรรณคดีไทย ยังกล่าวว่า จมีนไวยวนารถ ทายาทของขุนแพนยอดชนพลแห่งเมืองอยุธยา ก็เคยมาหลงเสน่ห์สาวงามเมืองพิจิตร

อำเภอเมืองพิจิตร ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน อยู่ในพื้นที่ทางตอนบนของจังหวัดพิจิตร อยู่ภาคเหนือตอนล่างอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 347 กม. ตั้งอยู่บนครึ่มลา ต.ในเมือง อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด 1.2 กม.

1.11.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

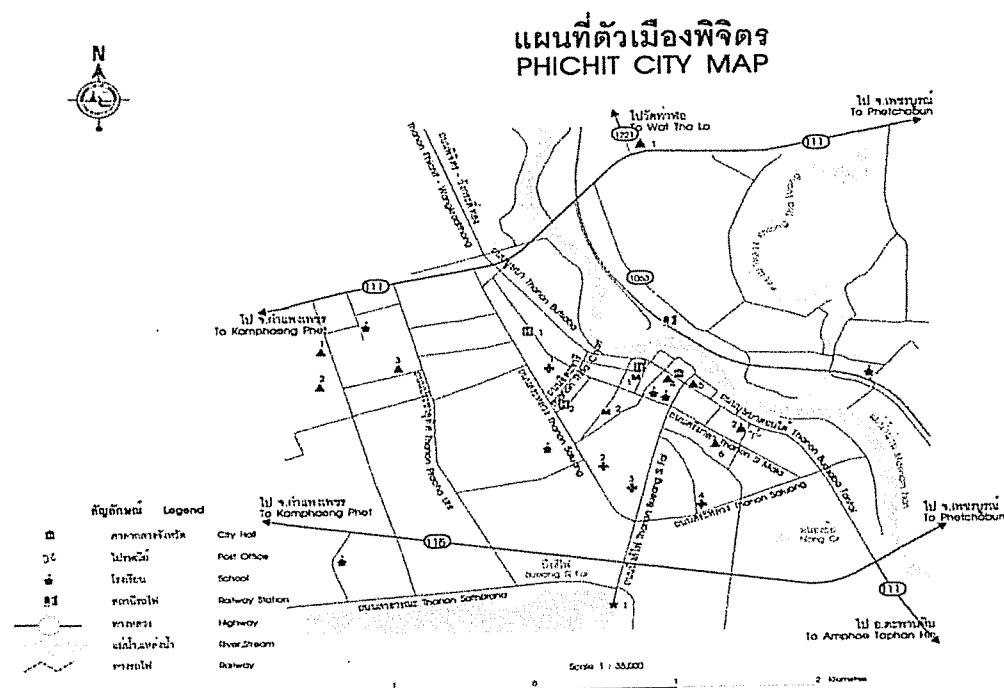
อำเภอเมืองพิจิตรตั้งอยู่ทางตอนบนของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางกระثุ่ม (จังหวัดพิษณุโลก)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสามเหล็กและอำเภอวังรายพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอตะพานหิน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโพธิ์ประทับช้างและอำเภอสามงาม

ภาพ 8 แผนที่ตัวเมืองพิจิตร
ที่มา : การท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตร, 2559.

เนื้อที่/พื้นที่ 915.290 ตร.กม.

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมเขตร้อน

1.11.4 การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเมืองพิจิตรแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 16 ตำบล 134 หมู่บ้าน

ได้แก่

1. ในเมือง	
2. ไผ่หวาง	8 หมู่บ้าน
3. ย่านยา	10 หมู่บ้าน

4.ท่าพ่อ	7	หมู่บ้าน
5.ปากทาง	9	หมู่บ้าน
6.คลอง cascade	9	หมู่บ้าน
7.โรงช้าง	7	หมู่บ้าน
8.เมืองเก่า	9	หมู่บ้าน
9.ท่าหลวง	10	หมู่บ้าน
10.บ้านปุ่ง	7	หมู่บ้าน
11.สะมัง	12	หมู่บ้าน
12.คงป่าคำ	9	หมู่บ้าน
13.หัวดง	9	หมู่บ้าน
14.ป่ามะคาบ	14	หมู่บ้าน
15.สายคำให้	5	หมู่บ้าน
16.คงกลาง	9	หมู่บ้าน

1.11.5 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเมืองพิจิตรประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 19 แห่ง

ได้แก่

- เทศบาลเมืองพิจิตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลท่าพ่อ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าพ่อ
- เทศบาลตำบลลังกรด ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านปุ่ง
- เทศบาลตำบลหัวดง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหัวดง
- เทศบาลตำบลคงป่าคำ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคงป่าคำทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ขาวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไผ่ขาวงทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาوا ครอบคลุมพื้นที่ตำบลย่านยาواทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพ่อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าพ่อ (นอกเขต

เทศบาลตำบลท่าพ่อ)

- องค์การบริหารส่วนตำบลปากทาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปากทางทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลอง cascade ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลอง cascade

คลอง cascade ทั้งตำบล

- องค์การบริหารส่วนตำบลโรงช้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโรงช้างทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเมืองเก่าทั้ง

ตำบล

- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าหลวงทั้ง

ตำบล

14. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปุ่ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านปุ่ง (นอกเขตเทศบาลตำบลลัวดง)

15. องค์การบริหารส่วนตำบลสะมัง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสะมังทั้งตำบล

16. องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวดง (นอกเขตเทศบาลตำบลหัวดง)

17. องค์การบริหารส่วนตำบลป่ามะคาบ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่ามะคาบทั้งตำบล

18. องค์การบริหารส่วนตำบลสายคำโห ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสายคำโหทั้งตำบล

19. องค์การบริหารส่วนตำบลลดงกลาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลดงกลางทั้งตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 112,826 คน จำแนกตามเพศดังนี้

จำนวนประชากรชาย	รวม 54,591 คน
จำนวนประชากรหญิง	รวม 40,244 คน
ความหนาแน่นของประชากร	161 คน/ตร.กม.

ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ผัก

ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่(แม่น้ำ/ปีง/คลอง) แม่น้ำน่านบึงสีไฟ
ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในด้านต่างๆของอำเภอเมืองพิจิตร แสดงให้เห็นถึง
ความพร้อมต่อการส่งเสริมสวัสดิการขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน
พื้นที่ รวมถึงสร้างโอกาสให้แก่ศรีผู้ดังครรภ์และเด็กในวัยแรกเกิด ได้มีโอกาสในการเข้าถึง
บริการขั้นพื้นฐานอันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแม่และเด็ก จนเกิดเป็นบริบทเฉพาะ
ด้านการเลี้ยงดูเด็กในพื้นที่ขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับบริบทของการ
เลี้ยงดูเด็กในเขตอำเภอเมืองพิจิตรไว้ดังนี้

1.11.6 บริบทของการเลี้ยงดูเด็ก

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของผู้คนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพิจิตรนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำไร่ทำนา ทำสวนและอาชีพรับจ้างที่ไปร่องลงมาเป็นอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้า และพนักงานที่ไปในบริษัทเอกชน ส่วนลำดับสุดท้ายคืออาชีพรับราชการซึ่งเป็นประชาชนจำนวนกลุ่มน้อยที่สุด เมื่อในครัวเรือนได้ก่อตั้งมีสตรีที่ตั้งครรภ์และรอการให้กำเนิดเด็กทารกหรือสมาชิกใหม่ในครอบครัว ผู้เป็นแม่ส่วนใหญ่จะพาเด็กลงเข้าไปฝ่ากครรภ์ที่โรงพยาบาลพิจิตร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐที่เคยให้การดูแลด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมของมารดา ทั้งด้านร่างกายและจิตใจก่อนที่จะให้กำเนิด

เด็กทารกได้สัมผัสดูโลก ส่วนผู้ดังครรภ์ส่วนน้อยที่เหลือซึ่งเป็นผู้ที่ค่อนข้างมีฐานะหรือมีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวสูง มักไฟฟ้าการให้บริการรับฝากครรภ์จากโรงพยาบาลชัยอุดมเวชการ โรงพยาบาลสหเวชและคลินิกหมออศรีสุโข ซึ่งเป็นสถานพยาบาลรับฝากครรภ์ของเอกชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองพิจิตร ที่มีการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วกว่าโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งทำให้ประชาชนผู้รับบริการเกิดความเชื่อมั่นว่าการฝากครรภ์ให้กับโรงพยาบาลเอกชนจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีแก่แม่และเด็ก มากกว่าที่จะไปฝากครรภ์ให้กับโรงพยาบาลของรัฐซึ่งไม่แตกต่างไปจากความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดอื่นๆ

เมื่อมารดาได้กำหนดเด็กทารกด้วยน้อยแล้ว การเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่จะมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามความคิด ความเชื่อ วัย และลักษณะการประกอบอาชีพของพ่อแม่ หากเด็กทารกเกิดในครอบครัวที่พ่อแม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มารดาผู้เป็นแม่มักหยุดการประกอบอาชีพของตนเพื่อทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก และให้การทำหน้าที่ในการประกอบอาชีพหารายได้ตอกไปเป็นของผู้เป็นพ่อแทน แต่ถ้าหากเด็กทารกเกิดในครอบครัวที่พ่อแม่ประกอบอาชีพเป็นพนักงาน ลูกจ้างหรือรับราชการ มักนำลูกไปฝากไว้ให้กับญาติ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หรือพี่น้อง มาเป็นผู้เลี้ยงลูกแทน เพราะต้นต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาหล่อเลี้ยงครอบครัว

ดังนั้น คุณภาพชีวิตของเด็กแรกเกิดย่อมแตกต่างกันโดยมีสาเหตุมาจากหลายประการให้ความดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีหลายด้านบังคับที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ด้านโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของเด็กที่สมควรจะได้รับ แต่ในทางกลับกัน การเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ที่อาศัยอยู่ในเมืองพิจิตรมีความได้เปรียบด้านความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กมากกว่าการเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ที่อาศัยอยู่บริเวณชนบทเมืองร้อนๆเขตตัวเมืองพิจิตร ที่อาจมีความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กน้อยกว่า ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเด็กทารกที่อยู่ตามชนบทด้อยกว่าเด็กทารกที่อาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างงานวิจัยของ ไฟเราะ ผ่องโชค (2534) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการวิจัยเรื่องดังนี้วัดพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กไทย พ.ศ.2530 พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กไทยอย่างมีนัยทางสถิติ ได้แก่ การที่เด็กอาศัยอยู่ในชนบทเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็กช้าในด้านภาษาและการช่วยเหลือตนเอง ภาวะขาดอาหารในเด็กเป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการช้าในด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านภาษาและด้านสังคม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ไนไล ช่างดำ (2550) ศึกษาการความรู้ เจตคติและการปฏิบัติดนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี ในตำบลล่าตุ อําเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยผลการวิจัยพบว่าบิดามารดาส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อเด็กและต้องการให้เด็กเป็นคนดีมีอนาคตที่ดี และการปฏิบัติดนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย พบร่วม บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกทักษะ การเดิน การวิ่ง ดื่มน้ำจากแก้วหรือตักอาหารกินเอง แต่มีการฝึกทักษะการซื้อขายหรือว่าดูรูป ด้านอารมณ์และจิตใจ พบร่วม บิดามารดาส่วนใหญ่ฝึกให้เด็กอารมณ์ดีและมีการชุมชน เชย แต่ไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ตนเอง ด้านสังคม พบร่วม บิดามารดาส่วนใหญ่สอนเด็กให้แบ่งปันสิ่งของ บอกความต้องการของตนเองและเก็บของให้เข้าที่ แต่ยังไม่ได้ฝึกการปรับตัวของเด็ก และด้านสติปัญญา พบร่วม บิดามารดาส่วนใหญ่สอนเด็กให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่างๆ รอบตัว แต่ไม่เคยเล่านิทานให้ฟัง ทั้งนี้การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของมารดา โดยมิได้กำหนดเวลาในการฝึกอย่างชิงจังและมีอุปกรณ์ในการช่วยฝึกน้อย

นิลารวรรณ ฉันทะปรีดา (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี ในสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน : กรณีศึกษาสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดขอนแก่น พบร่วมวัฒนธรรมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กประกอบด้วย ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการดูแลเด็กในชีวิตประจำวัน โดยปัจจัยเงื่อนไขในการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก ได้แก่ วัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูล ทุนทางปัญญาของบุคลากร ความร่วมมือของบุคคล ความพร้อมของผู้ปกครอง โครงการสร้างการบริหารงาน โครงการสร้างบุคลากร โครงการสร้างเชิงกิจกรรมภาพและโครงการสร้างเชิงหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ การดูแลและพัฒนาโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เด็กมีสุขภาพดี เก่ง ดีและมีสุข

วชิรศักดิ์ ขันติวงศ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลลงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในตำบลเมืองจันทร์ อําเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ พบร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และควรมีการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยข้อเสนอแนะในการวิจัยคือองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์ ควรจัดสวัสดิการให้มีงบประมาณที่เพียงพอ ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ และควรลงพื้นที่ทำอย่างจริงจัง

โสภา มัดลัง (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารี สงกรุงเทพมหานคร โดย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออาทรี สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ วิเคราะห์รายด้านพบว่าด้านสติปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านอารมณ์ และด้าน ร่างกายตามลำดับ

สุนรี ศรีผุดผ่อง และเพ็ชรน้อย ศรีผุดผ่อง (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ พัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบร่วม 1) เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 83.7 สงสัยว่าล่าช้าร้อยละ 16.3 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญ ทางสติคือ ปัจจัยคุณลักษณะของประชากร ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา ปัจจัยทางสุขภาพ ได้แก่ ลำดับที่การเกิดของบุตร ในขณะที่ปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไม่มีความสัมพันธ์กับ พัฒนาการเด็กปฐมวัย และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทาง สติ ได้แก่ อายุและการศึกษาของบิดามารดา

สุทธิน พองหล่อ (2553) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี โดยผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและด้าน สติปัญญาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์กรบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีที่มีอายุและวุฒิการศึกษา ต่างกันมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยใน 4 ด้าน โดยรวมแต่กต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสติที่ระดับ .05 และนัยสำคัญทางสติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ผู้ปกครองที่มี อาชีพ รายได้และความสัมพันธ์กับเด็กแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยใน 4 ด้าน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สรีรัตน์ คงเสน่ห์ (2556) ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาคือการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย และการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์สอน พบว่าครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่ มีนัยสำคัญทางสติ

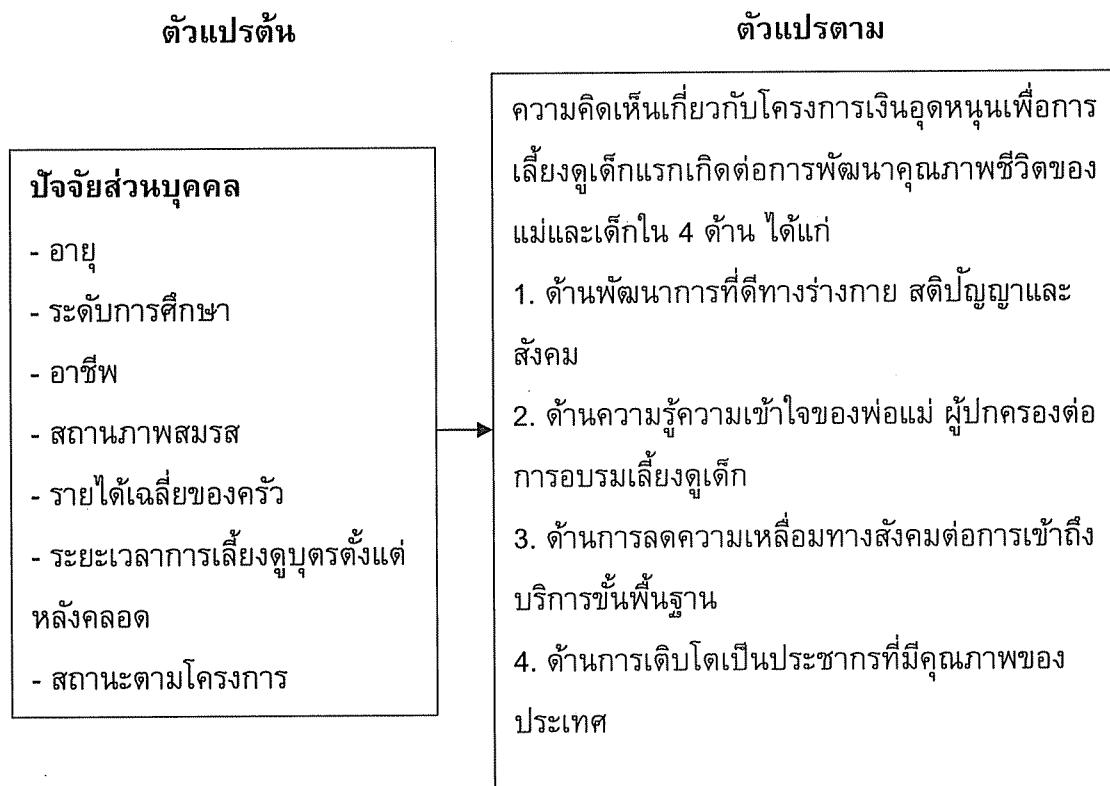
2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เดิกค์แมน (Heckman, 2012) ศึกษาการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อลดการขาดดุลและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยผลการศึกษาพบว่าการลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมดีที่สุดในระยะยาว” โดยคืนผลตอบแทนกลับคืนมาในอนาคตมากถึง 7 เท่า เป็นหัวการเพิ่มคุณภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศไทย ลดอัตราการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และองค์กรยุนิเชฟซึ่งเป็นหน่วยงานของสหประชาชาติ ชี้ว่ามีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม พัฒนาการสุขภาพ รวมถึงความเป็นอยู่ของแม่และเด็กในประเทศกำลังพัฒนาระบุว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะมีทักษะทางกายภาพ ความฉลาดทางด้านสติปัญญา และความฉลาดทางด้านอารมณ์ สูงขึ้นกว่าปกติ และนำไปสู่การมีโอกาสในการเรียนรู้ต่อในระดับที่สูงขึ้น และเป็นแรงงานที่มีคุณภาพมีรายได้สูง ส่งผลให้อัตราการก่อคดีหรือสร้างปัญหาสังคมลดน้อยลงด้วย

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างใหม่และจากการศึกษาค้นคว้ายังไม่ปรากฏว่ามีการนำเรื่องโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดมาศึกษาใช้ในการศึกษาวิจัย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถถำนหนດกรอบแนวคิดเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเพศหญิงเกี่ยวกับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็ก แรกเกิดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแม่ของเด็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ดังนี้

ภาพ 9 กรอบแนวคิดในการวิจัย